

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

Capvt VI. De modo acquirendi dominij in rem alterius absque eius
consensu; quod sit præscriptione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

Probatur, quia dominus rem talem non videtur velle habere in bonis suis, ob incommodum coniunctum. secus est quando omnino vellet eam recuperare, si aliquo modo posset.

Quando nulla est spes recuperandi.

Addunt quidam, rem etiam haberi *pro derelicto*, quando dominus ita eam proicit vel relinquit, ut nulla ei spes superfit industria ali-

qua vel aliquo casu eam recuperandi. Itaque tunc si ego extraordinaria industria eripiam, vel saluem, efficiam meam. Ita Petrus Nauarr. l. 4. c. 1. nu. 58. sed non existimo id esse verum; nisi dominus significauerit se eam concedere occupanti; vel aestimatio industriae sit ferè par illi rei.

C A P V T S E X T V M.

De modo acquirendi dominij in rem alterius absque eius consensu; quod fit præscriptione.

Habet Dubitationes 18.

IACTENVS diximus de modo acquirendi dominij in res quæ nullius sunt, vel communes: sequitur ut explicemus quomodo acquiratur in res, quæ dominum habent; seu, quo modo dominia ab alio in alium transferantur. Generatim autem transferuntur vel volente priore domino, vel invito. Volente transferuntur tripliciter; donatione, vltima voluntate, contractu, de quibus infra. Invito totidem modis. Primò, iure gentium; sic res bello captæ fiunt capientis, de quo sup. 2. 2. q. 40. quæ est de Bello. Secundò, auctoritate alicuius legis particularis; idque vel sine culpa domini, ut lege præscriptionis: vel ob culpam eius, ut ob crimen hæresis, læsæ maiestatis, incestus nuptias: de quo 1. 2. q. 96. Tertio, sententia Iudicis; ut si fur damnetur in quadruplum; qui modus etiam obligat in conscientia, quando sententia non nititur falsa præsumptione. de quo infra, sect. 4. Itaque ad præsentem locum solum pertinet tractatio de Præscriptione.

D V B I T A T I O I.

Quid sit Præscriptio & Usucapio.

Notandum est, nomen *præscriptionis* tripliciter accipi apud Iureconsultos, (ut colligitur ex Couar. ad reg. Possessor, in principio, & §. vnico, relectione 1.) 1. generatim, ut idem sit quod *exceptio*, quæ opponitur ad excludendam actionem intentam ab actore; vnde cum exceptio sit vel *dilatoria*, (ut si opponas, iudicem non esse competentem, testes infames, actorem excommunicatum,) vel *peremptoria*, (ut si opponas te mandato Principis fecisse; iam antè soluisse quod petitur) etiam præscriptio erit vel dilatoria vel peremptoria. Hoc modo accipitur in titulo De exceptionibus & præscriptionibus, lib. 44. Digestorum. Simili modo accepit Tertullianus, inscribens librum suum *De præscriptionibus aduersus hæreticos*: agit enim de illis, quæ hæreticis per suam doctrinam veluti litem intentantibus opponi possunt à Catholicis, ne ab eis vincantur.

Secundò, accipitur specialius pro *exceptione peremptoria* proveniente ex eo, quod tempore legibus definito rem aliquam possedimus, vel iure aliquo vsi sumus, vel quod alius tali tempore ab vsu alicuius Iuris cessauerit, ut docet Couar. su-

prà §. vnico nu. 4. & patet ex titulis, C. de præscriptione longi temporis. & de præscript. 30. & 40. annorum.

Tertio, accipitur pro *dominij acquisitione, vel iuris alieni elisione*, ex tempore legibus definito proveniente. Hoc modo dicimur præscribere domum, vineam, agrum, id est, acquirere dominium domus, vineæ, agri. Verùm sic non accipitur in Iure ciuili, sed in iure Pontificio, & passim ab Interpretibus vtriusque Iuris; ut docet Couar. nu. 6. Ratio cur sic acceperint est, quia qui dominium alicuius rei per continuatam eius possessionem comparauerat, si impetebatur à priore domino, præscribebat. i. excipiebat, & opponebat certi temporis possessionem, per quam fecerat rem suam: & ita eius actionem perimebat. Hinc ipsa *vsucapio* & *dominij acquisitio* cepta est vocari *præscriptio*; cum tamen præscriptio ex vsucapione oriatur, ut patet L. Emptor. 7. C. de præscriptione longi temp.

Ex his patet quid sit *præscriptio*. Nam si priore modo capiatur, nihil est aliud quam exceptio, seu oppositio aduersus actionem actoris.

Si secundo modo, est exceptio peremptoria contra priorem dominum, ex tempore legibus definito vim habens.

Si tertio modo, est dominij acquisitio, vel alieni iuris, siue realis, siue personalis peremptio, per continuationem temporis lege definiti. Vbi Aduerte, si acquisitionem dominij paulò latius accipiamus, non opus est addere illam partem (*vel alieni iuris peremptio*) quia qui ius alterius perimit, acquirit dominium suæ libertatis; liberatur enim obligatione, qua alteri erat obstrictus. rectè tamen additur causa claritatis.

Usucapio verò est *acquisitio dominij per continuationem temporis lege definiti*. Ita habetur L. 3. π. de vsucap. quæ definitio causaliter est intelligenda. Usucapio enim est causa acquisitionis dominij. formaliter autem videtur esse *possessio* quædam rei aliena. Vnde dicimus vsucapionem interrumpi. Potest tamen etiam accipi pro ipsa acquisitione formali dominij. nemo enim dicitur res vsu cepisse, nisi iam dominium acquisierit.

Ex his colligi potest quomodo præscriptio ab vsucapione differat: si enim primo vel secundo modo sumatur, res est clara: quia præscriptio his modis est oppositio contra actorem. si tertio modo, sic est magis commune quam vsucapio. omnis enim vsucapio est præscriptio, non contra. Nam præscriptio, qua extinguitur actio personalis vel realis

realis alterius, non est proprie vsucapio, tamen est prescriptio. Generaliter tamen potest dici vsucapio, quatenus Ius & libertas ab aliqua obligatione potest dici vsucapi; & sic aequè late patenter prescriptio & vsucapio.

4 Aduertendum tamen, Iuris Interpretes passim distinguere prescriptionem ab vsucapione; quòd vsucapio sit mobilium, prescriptio verò immobilium. verum hæc differentia non est fundata in Iure. Nam vsucapio etiam est immobilium, vt patet Instit. de Vsucapionibus, in principio; vbi non semel ad res immobiles refertur. & L. vnica C. De vsucapione transformanda. Similiter prescriptio in rebus mobilibus locum habet: nam quando eas vsucapimus, vtinam prescriptione, seu exceptione erga priorem dominum. Itaque hinc nominibus vtinam tamquam synonymis.

DUBITATIO II.

Quæ conditiones requirantur ad prescriptionem seu vsucapionem.

5 **R**espondeo, Ordinariè requiruntur quatuor, ex communi DD. sententia, vt testatur Sil. verbo Prescriptio. n. 1. *Possessio, titulus probabiliter praesumptus, bona fides, & continuatio possessionis cum bona fide, per tempus lege prescriptum.*

Possessio. Primò, requiritur possessio; quia vt habet regula Iuris in 6. line. *possessione prescriptio non procedit*, oritur enim hoc totum Ius ex possessione. debet autem hæc possessio esse qua quis nomine suo possidet, non autem nomine alieno: quia hic verè non est possessor, sed alter qui per illum possidet. cum autem possessio alia sit *civilis tantum*, alia *naturalis tantum*, alia *civilis & naturalis simul*, hæc vltima est aptissima gignendæ prescriptioni. *naturalis tantum* non sufficit. *Civilis tantum*, qua solo animo rei nostræ etiam absentes institimus, sufficit; vt probat Couar. reg. Possessor. p. 1. §. vnico. n. 7. hæc enim etiam ideo *civilis* dicitur, quòd hunc civilem effectum pariat.

6 Ob defectum huius conditionis non possunt prescribi, Primò Iba sacra, & Ius decimarum à laico; nam non est capax possessionis civilis talium; cum Ius ei resistat, vt patet ex dictis supra cap. 3. dub. 9. Secundò, Religiosus professus non potest quidquam prescribere, seu vsucapere; quia nihil potest nomine suo possidere. Tertiò, Fructuarius, colonus, emphyteuta, feudatarius, conductor, commodatarius, pignerator, non possunt rei proprietatem prescribere seu vsucapere: tum quia hanc non possident nisi naturaliter, cum dominus directus eam possideat civiliter; tum quia non possident eam nomine suo, ne naturaliter quidem, sed nomine directi domini. Vnde si post centum annos probare posses initium possessionis, nimirum rem illam nomine tuo possessam fuisse ab initio, nulla prescriptio tibi obtabit, ita expressè Glossa in cap. Clerici. 1. 1. v. in Ius proprium. 16. q. 4. Ioannes Andreas ibidem. Siluest. Prescriptio 2. n. 20. & alij. Quod probatur d. cap. Clerici, vbi dicitur, *Qua precario possidentur, in Ius proprium prescriptione temporis non posse renouari.* Idem confirm. cap. Si Episcopus. 12. ibidem. Et quamuis loquantur solum de rebus Ecclesie, eadem tamen sunt intelligenda de rebus aliorum,

cum eadem in omnibus sit ratio, vt Glossa exponit. Idem confirm. Iure civili. nam L. Malè agitur, C. de prescript. 30. annorum, sic dicitur: *Malè agitur cum dominis praediorum, si tanta precario possidentibus prerogatiua deferatur, vt eos post 40. annorum spatia qualibet ratione decursa inuestigare non liceat.* Et infra: *Nemo igitur qui ad possessionem conductor accedit, diu res alienas tenendo ius sibi proprietatis vsurpet; ne cogantur domini aut amittere qua locauerunt, aut locatores vtilis sibi fortassis excludere, aut annis omnibus super dominio suo publice protestari.* Sed hæc intellige, si res apud illum qui nomine alterius possidebat, vel apud eius heredem, maneat. secus si alteri vendita ab herede bona fide fuerit. sed de hoc plura infra dubit. 15. Possunt tamen isti prescribere Ius vtilitatis; non quia naturaliter possident rem, (vt quidam volunt) sed quia hoc Ius civiliter possident, vt ipse suo nomine; vt rectè Couar. supra n. 7. Quarto, Si colonus vel quiuus fructuarius venderet domum vel agrum absente domino & ignorante, emptor non potest prescribere; quia non haberet possessionem civilem, sed solum naturalem; civilis enim manet apud dominum absentem, quamdiu retinet animum possidendi, vel donec faciat rem suam ab alio occupatam, & sciens non audeat eum depellere: vt dictum est c. 3. dub. 12. vbi tamen dominus amiserit possessionem, emptor poterit prescribere, vt dicitur dub. 13. Quintò, Nemo potest prescribere quamdiu apud ipsum non est possessio civilis, sed apud alium. nam prescriptio incipit ab eo die, quo dominus prior amittit possessionem civilem, vt inceptio prescriptio. omnes DD. tradunt, teste Couar. n. 7. tunc enim primò incipit detentor civiliter possidere.

Petes, Vtrum hæc conditio requiratur etiam in prescriptione, quæ fit per debitorem vel reum contra actionem personalem vel realem creditoris vel actoris? Quidam negant, eò quòd reus vel debitor qui sic prescribit, nihil videatur possidere: cum hæc prescriptio ex eo oriatur; quòd creditor vel actor aliquid omitat. Sed conformius dicitur, etiam hic necessariam esse quamdam possessionem, nempe libertatis suæ, quæ certo duret tempore, vt infra dubit. 11. patebit.

8 Secundò requiritur *Titulus probabiliter praesumptus*, id est, qui bona fide putetur validus; vt donationis, testamenti, vel successione ab intestato, emptionis, permutationis, &c. Non est autem necessarium vt ille titulus sit verus, i. validus: nam hic sufficit sine prescriptione ad transferendum dominium secuta traditione: sed satis est vt probabiliter putetur verus, quamuis reuera inualidus sit, (vt quia venditor non habuit potestatem vendendi) tunc enim Ius facit vt res aliena, exacto tempore definito, fiat tua. Debet autem hæc opinio, qua putas titulum validum, provenire, non ex ignorantia Iuris, praesertim manifesti & indubitati, (vt si putares minorem posse vendere rem immobilem sine decreto Iudicis, aut parentem validè donare filio) vt infra dub. 5. dicitur; sed ex ignorantia facti: vt si putes decretum Iudicis interuenisse, & non interuenit: si id quòd parens dedit, putes fuisse donatum per cessionem vsusfructus, quem in bonis eius habebat. In dubio autem vtrum ex ignorantia Iuris aut facti prouenerit hæc opinio de titulo, exacto tempore prescriptionis praesumendum pro prescribente, ob possessionem bona fide toto illo tempore continuatam. secus si

constet prouenisse ex errore Iuris. Aduertendū tamen est, non semper requiri titulū ad præscriptionē, vt docet Couar. 2. p. §. 8. quia sæpè fit vt tituli obliuiscamur; multa enim habemus in rebus nostris, quæ vtrū emptione, donatione, testamento, an aliter acceperimus, ignoramus. Requiritur tamen vt breuiore vel ordinatio tempore fiat præscriptio.

Bona fides. Tertiò, Requiritur bona fides, vt patet ex regula Iuris in Sexto, *Possessor mala fidei non præscribit.* (in quam regulā Couarr. doctissimum commentarium scripsit, quem sæpè hic citamus.) Idem habetur in c. finali. de præscriptionibus, quod sumptum est ex Concil. Magno Lateranensi, vbi dicitur, *Quoniam omne quod non est ex fide, peccatum est, synodali iudicio definimus, vt nulla valeat absque bona fide præscriptio, tam canonica quam civilis; cum generaliter sit omni constitutioni & consuetudini derogandum, quæ absque mortali peccato non potest obseruari. Vnde oportet vt qui præscribit in nulla temporis parte habeat rei aliena conscientiam.* Ex quibus verbis hoc etiā colligitur, bonam fidem in proposito esse credulitatem, qua quis sibi prudenter persuadet rem esse suam, vel saltem nescit esse alienam. Dico prudenter, quia si ex ignorantia crassa, vel inordinata cupiditate illa persuasio procedat, non erit bona fides.

Continuata possessio. Quartò, Requiritur certi temporis continuata possessio: quod tempus varium est pro varietate rerum præscribendarum, vt infra dicitur.

Circa prædictas conditiones, præsertim circa 3. & 4. sunt aliquot dubitationes. Vnde fit

DUBITATIO III.

Vtrum dubitans an res sit sua, censetur bona fide eam possidere.

10 Tractat hoc Couar. ad regul. Possessor, p. 2. §. 7. n. 3. & sequent.

Resp. & dico Primò, Qui dubitat, non censetur habere bonam fidem ad inchoandam possessionem, quamdiu manet dubitatio. Ita Couar. supra. Ioannes Medina Cod. de restitutione q. 17. & est communis sententia Doctorum.

Ratio est, quia vt rem quam antea non habebam, incipiam mihi vindicare & usurpare, requiritur vt determinatè iudicem eam vel esse nullius, (& ita fieri meam per occupationem) vel certè esse meam, quamuis id antea non aduerterim. Quòd si dubitem an sit mea, an aliena, iniquè ago eam mihi arrogans; cum non sit melior mea conditio quàm alterius. In hoc casu, si dubium versetur inter duos, quorum neuter bona fide possidebat, res est diuidenda: quia par est Ius vtriusque; neque est vlla ratio cur alteri potius quàm alteri adiudicetur, vt dictum est 1. 2. q. 19.

Si sit dubium quando neuter possidet.

11 Dico Secundò, Qui dubitat, censetur habere bonam fidem sufficientem ad continuandam possessionem bona fide initam. vnde quando dubium superuenit ei qui bona fide cæpit possidere, non violat, nec interruptit eam. Ita Couar. supra §. 7. n. 3. & sequentibus. vbi multos citat pro hac sententia. Idem docet Medina loco citato. Est contra Adrianum in 4. q. de præscriptione. & Sorum l. 4. de Iustitia q. 5. a. 4. & quosdam alios, qui dicunt bonam fidem per tale dubium interrupti, & ita non procedere præscriptionem. Sed proba-

Dubitatio non interruptat præscriptionem.

tur nostra sententia ex cap. Si virgo. 34. q. 1. vbi dicitur, *In iure prædiorum, tamdiu unusquisque possessor bona fidei dicitur, quamdiu possidere se ignorat alienum.* Idem indicatur c. finali de præscriptione, cum dicitur, *Vnde oportet, vt qui præscribit in nulla temporis parte habeat rei aliena conscientiam.* atqui dubius non est sibi conscius rem esse alienam, & ignorat se possidere alienum: ergo manet possessor bona fidei, & procedit præscriptio. loquuntur autem hæc capita de continuatione possessionis, non autem de inchoatione.

Secundò, Probatum ratione; quia in pari dubio melior est conditio possidentis quàm non possidentis: ergo cum is, qui incipit dubitare, iam possideat, melior est eius conditio quàm non possidentis; ac proinde potest rem retinere, et si adhibita diligentia adhuc maneat dubitatio. quòd si potest rem retinere, etiam potest continuare possessionem perferre in illo dubio. ergo hæc continuatio poterit perficere præscriptionem. nam sola illa possessio est inutilis ad præscribendum, quæ non est sine peccato, vt patet ex dicto c. finali.

Obijcitur contra, Bona fides est existimatio, qua quis prudenter existimat rem, quam retinet, esse suam; atqui dubitans non existimat esse suam: ergo non habet bonam fidem.

Respon. Non tantum est bona fides cum quis positiuè credit rem esse suam, sed etiam cum nescit esse alienam; vt colligitur ex cap. finali supra. Vnde cum dubitans nesciat esse alienam, censetur habere bonam fidem talem, qualis quidem non sufficit ad inchoandam præscriptionem, tamen ad continuandam sufficiens est.

Ex his potest colligi resolutio cuiusdam dubitatione, quam Couarr. tractat nu. 2. supra. Vtrum detur medium inter bonam & malam fidem? Dicendum est dari medium, si hæc speculatiuè considerentur: non autem si in ordine ad praxim. Dubitans enim speculatiuè, nec bonam nec malam fidem habet, quia nec credit positiuè rem esse suam, nec alienam; sed hæret in medio. In ordine autem ad praxim habet vel bonam fidem vel malam: bonam, si agatur de continuatione possessionis bene inchoate; malam verò, si agatur de possessione primùm inchoata. Qui enim dubitat an res sit sua, mala fide possessionem inchoat: quia contra conscientiam facit. scit enim se eam rem, de qua dubitat an alterius sit, sibi vindicare non posse. bona tamen fide possessionem ritè inchoatam continuat; quia cum possessio ei suffragetur, nouit se rem illam ob dubitationem superuenientem non teneri deserere, & alteri tradere; sed factis esse vt diligenter de veritate inquiret; & si adhibita conuenienti pro rei momento inquisitione adhuc dubium perleuerauerit, se in sua possessione progredi posse: eò quòd in dubio melior sit conditio possidentis.

12 An detur medium inter bonam & malam fidem.

DUBITATIO IV.

Si quis dubitans an res sit sua, simul dubitet an liceat eam retinere, & tamen retineat, vtrum bona fide continuat possessionem, an mala.

R Esp. Mala fide continuat possessionem; vn-
de non procedit ei præscriptio; vt expressè habe-

habetur L. Si fur. de vsucapionibus, vbi dicitur, *Si quis id quod possidet non putet sibi licere per leges vsucapere, dicendum est, et si erret, non procedere tamen eius vsucapionem, vel quia non bona fide videatur possidere, vel quia in iure erranti non procedat vsucapio.* Sed occasione huius legis occurrit dubium, de quo fuscè Couar. reg. Possessor. p. 2. §. 7. n. 5. & sequent.

DUBITATIO V.

Utrum si quis ex ignorantia iuris rem vsurpet vt suam, suamque esse existimet, habeat bonam fidem sufficientem ad prescribendum.

Verbi gratia, comparasti rem aliquam contractu vsurario, quem putabas iustum; quod existimares vsuras mediocres iuste exigere; accepisti à Religioso vestem, equum, &c. nesciens Religiosum non posse donare; vtrum cum tali errore currat prescriptio? Ioannes Medina q. 17. docet, quamuis ignorantiam inculpata tam iuris quam facti sufficere ad prescribendum in foro conscientia. Sed contrarium est verius, si agatur de prescriptione ordinaria. Pro quo

14 Dico Primò, Iuris clari ignorantia non sufficit ad prescriptionem rei, etiamsi sit omnino inculpata. Est communis sententia DD. vt docet Couar. reg. Possessor. p. 2. §. 7. n. 6.

Probatur L. Numquam 31. de vsucapionibus, vbi dicitur, *Numquam in vsucapionibus Iuris error possessoribus prodest.* & L. Iuris 4. de Iuris & facti ignor. *Iuris ignorantia in vsucapione negatur prodesse, facti vero ignorantiam prodesse constat.* Et L. Error. 8. eod. tit. *Error facti, ne maribus quidem in damnis vel compendijs obest. Iuris autem error nec feminis in compendijs prodest, ceterum omnibus iuris error in damnis amittenda rei suae non nocet.* Idem habetur L. sequenti. Quare cum leges nolint hunc errorem prodesse, non procedet cum eo prescriptio, sicut enim prescriptio iure humano constat, ita ab eodem potest circumscribi.

Error iuris impedit prescriptionem, maxime si vincibilis.

15 Dico Secundò, Huius tamen Iuris ignorantia seu error inculpatus sufficit ad prescribendos fructus ex re illa perceptos. Ita Nauar. lib. 1. consil. 6. tit. de officio Iudicis. Couar. l. 1. variarum resolutionum cap. 3. nu. 8. Glossa in L. Si fur. 32. de vsucap. §. 1. Innoc. Ancharana, Cardinal. & Imola, in cap. Ad nostram. 11. de rebus Eccl. non alien. & alij multi. Probatur ex L. Sed et si 25. §. Scire. 6. de petitione hereditatis: vbi insinuat, eum qui in iure errans possidet, posse comparare fructus; modò non sit praedo, id est malae fidei possessor. Nec refert vtrum fuerit error iuris nec assistentis nec resistentis contractui, an iuris resistentis: quia vtroque casu verum est, vt docet Nauar. & Couar. supra; et si multi Iurisperiti cum Bartolo id non admittant, cum est error iuris resistentis. Ratio est, quia quando ius non distinguit, nec nos debemus distinguere: atqui d. §. Scire, non distinguit, nec est vllus textus aut ratio efficax, qua illa distinctio probetur, vt Nauarrus ait. Deinde praeter auctores citatos, ita docet Glossa in L. 2. C. Si quis ignorans rem min. esse, vbi Baldus & Salicetus secuti Glossam docent, errantè in iure

bona fide, acquirere fructus ex contractu nullo & iure reprobato. Idem tenet Couar. supra. Prescribuntur autem fructus triennio bona fide possessi, vt docet Couar. supra n. 7. & ex infra dicendis patebit. Ratio cur fructus prescribatur, esse potest, quia error circa fructus videtur esse error facti; putat enim possessor se eos percipere ex re sua.

Dico Tertiò, Ignorantia vel error Iuris valde dubij, & etiam verè dubij, sufficit ad prescriptionem ipsius rei. Ita Nauar. supra. *Error, inquit, iuris dubij perinde prodest ad hoc, (vsucapionem) sicut error facti.* Probatur ex Glossa, Panor. Felino, & alijs in cap. De quarta, de prescriptionibus. Idem tenet Couar. §. 7. nu. 12. & Sil. verbo Prescriptio. §. 4. & alij. Nec refert, quòd aliqui ex his requirant vt hoc ius sit valde dubium; quia sufficit esse verè dubium, vt Nauar. & Sil. Ratio est; quia quando Ius aliquod est verè dubium, (id est, de quo vtriusque sint multorum sententia) prudenter possumus in praxi vtramlibet sequi, perinde ac si ius planum esset.

Hinc sequitur, posse vsucapere eum, qui aliquid contractu ambiguo, de quo vtriusque sunt opiniones Doctorum, comparauit.

Sed difficultas est, vtrum sententia Medina sit aliquo modo probabilis. Quidam negant esse probabilem, etiamsi agatur de prescriptione longissimi temporis, quae non requirit titulum, qualis est 30 & 40. annorum. Probatur Primò, ex iuris adductis nu. 14. quae expressè habent, iuris errorem in prescriptione non prodesse. Secundò, quia cum mala fide non procedit vllò tempore prescriptio. cap. fin. de prescript. Atqui is qui per ignorantiam iuris rem acquirit, comparando illam per contractum iure inualidum, habet malam fidem, vt iura loquuntur; ergo Minor probatur ex L. Quemadmodum. 7. C. de agricolis & censitis, vbi dicitur, eum, qui emit adscriptitium sine gleba, non posse vsucapere. *Quia, inquit, mala fidei possessorem esse nemo ambigit, qui aliquid contra legem interdicit mercatur.* Vbi aduerte, non dici, talem praesumi habere malam fidem, sed habere malam fidem. Nam iura malam fidem vocant non solum credulitatem qua quis credit, aut dubitat rem non esse suam quam retinet vt suam, sed etiam, qua quis ex errore iuris serio putat esse suam; hanc enim ideò vocant malam, quia est inutilis ad prescriptionem. Tertiò, probatur ex cap. Dudum 31. de decimis. vbi Pontifex decimas, quas Rex Hungariae dederat Hospitalarijs S. Stephani, adiudicat Episcopo: eò quòd acceperant illas à manu laici, qui iure eas non poterat possidere, ac proinde nec donare: vbi Pontifex non ponderat lapsum temporis 40. annorum nondum expleti, sed titulum ex errore iuris inductum, ac proinde inualidum. Quarto, etiamsi pars aduersa, contra quam Titius intendit prescribere, fateretur illum ignorantiam inuincibili iuris laborasse, nihilominus in foro externo Titius condemnaretur: ergo ibi non proceditur ex praesumptione malae fidei, sed ex eo quòd credulitas ex errore proueniens sit reuera mala fides. Confir. Quia alioquin Ius civile foueret peccatum, auferendo rem vero domino, qui iam prescriptione acquisuerat verum dominium. Quintò, etiamsi concederetur illas leges procedere ex praesumptione malae fidei, tamen res istae non possent prescribi tempore 30. annorum, sed solum tempore cuius initij non extat memoria:

16
Error Iuris
dubij.

17
Sententia
Medina an
sit proba-
bilis.

ria: quia praesumptio iuris illi obstat, iuxta cap. 1. de praescript. in 6.

Hæc ferè sunt argumenta, quibus hæc sententia probari potest, quam proinde tenet noster Molina disput. 64. (qui etiam putat contrariam non esse probabilem) Glossa in cap. 2. de his quæ fiunt à Prælato. & in cap. Apostolica, 9. de donat. Felinus in cap. De quarta, 4. n. 34. de praescript. Abbas in cap. Cùm non liceat, col. 6. Cynus in l. Si quis emptionis, §. 1. C. de praescript. 30. annorum. Bart. in l. Sed et si, §. Scire, 7. de petit. heredit. Sed contrariam iudico veriorè & probabiliorè, quando agitur de praescriptione 30. annorù. Hanc tenet expressè Couar. ad regul. Possessor. p. 2. §. 7. n. 6. concl. 2. Error, inquit, iuris bonam fidem inducis sufficientem ad eam praescriptionem qua titulum non requirit, sed sola bona fide procedit, qualis nimirum est 30. annorum. Et quamvis in sequentibus videatur hoc restringere ad errorem iuris nec assistentis nec resistentis: (quale plurimorum DD. iudicio est de testamentorum solemnitatibus) tamen postea n. 11. idem concedit de errore iuris contractui resistentis, modò sit error inuincibilis. *Quantum, inquit, ad praescriptionem error iuris excluditur, nec ex eo praescriptio procedit, quia illa culpa & negligentia in iuris errore, & in non inquirendo diligenter quid leges de illo actu ad eius iustitiam stauerint, efficit, ut ad effectum praescribendi iuris error vel mala fides iudicetur, vel eius vicem habeat; iuxta regulam, Qui contra iura, &c. quo fit ut si contingat errorem iuris etiam resistentis inuincibile esse, tunc praescriptio in anima iudicio obtinebit, atque ita defendi poterit Ioannis Medina opinio. Imò & ea sic intellecta apud iudicem exteriorem admittenda est, sicut apertissime in tertia conclus. probatur.* Hæc Couarr. Eamdè sententiam tenet Alexander Imolenis in d. cap. De quarta. & in repetit. cap. fin. col. 4. in fine de praescript. & col. 10. adducit Antonium Butrio in cap. Cura, 11. de iure patron. qui etiam id docet in cap. Peruenit 4. de empt. & vendit. vbi dicit, *Licet error iuris circa titulum impediat praescriptionem ad quam requiritur titulus, non tamen impedit praescriptionem ad cuius substantiam nõ requiritur titulus, sed sola bona fides, ut est praescriptio 30. annorum.* Idem tenent Paulus de Castro consil. 152. §. Circa praesentem casum, col. 3. & consil. 40. §. in causa. col. 1. & maxime in l. Celsus. 27. post principium. 7. de vsu cap. Ludouicus Romanus consil. 123. §. Circa primum dubium, col. 4. Pro eadem citat Couar. Alexandrum consil. 125. Felinum in cap. Cùm contingat 24. de rescriptis. Iason. in l. Si quis id quod. notab. 8. & ibidem Decium, 7. de Iurisdictione omnium Iudicum, & Anton. Rub. conf. 75. qui hanc omnium fatetur esse communem.

Probatur Primò, Praescriptio tricenaria non requirit titulum, sed tantum possessionem bonæ fidei tanto tempore continuatam: atqui is qui errat in iure, potest habere bonam fidem, & cum ea possidere tempore praescripto; ergo. Minor probatur, quia doctiores, quos commodè potuit, consultiuit, & omnia fecit quæ tenebatur facere ad cognoscendas contractus leges; ita ut ignorantia sit planè inuincibilis; ergo habet bonam fidem. Quod cõfirmatur: quia cum ius est obscurum seu dubium, idèd error iuris non excludit bonam fidem de titulo, quòd error tunc planè sit inculpatus, & homo fecit quidquid debuit ad veritatem

cognoscendam. ergo similiter quando ius non est quidem obscurum sed ignotum, error non excludet bonam fidem, si homo fecit quod in se est ut veritatem cognosceret. Ita Couar. supra, vbi dicit hanc rationem apertissime concludere.

Secundò, Idèd error iuris impedit praescriptionem, quia qui sic errat, praesumitur habere malam fidem, vel reuerà habet; sed iure ciuili praescriptio tricenaria & quadragenaria locum habet etiam cum mala fide: ut patet l. Si quis emptionis. C. de praescript. 30. vel 40. annorum: ergo iure ciuili tricenaria praescriptio valet etiam cum errore iuris. Conseq. est clara, & antecedens quoad utramque partem admittitur ab omnibus.

Dices, Ius ciuile qua parte concedit praescriptionem tricenariam cum mala fide, est correctum per Canones; ut patet cap. Vigilanti 5. & cap. fin. de praescriptione.

Respon. non esse correctum nisi quoad malam fidem, quæ est cum peccato: tota enim ratio illius praescriptionis tollendæ erat, quia sine peccato & dispendio salutis non poterat seruari. atqui cum est error iuris inuincibilis, nullum est peccatum in possessione: ergo quoad hanc malam fidem non est correctum. Hæc ratio videtur hanc sententiam planè conuincere.

Tertiò, Idèd leges iuris ignorantiam circa titulum non admittunt in praescriptione ordinaria, quia is qui ius sui contractus ignorat, praesumitur non bona fide inchoasse possessionem; quia tenebatur adhibere diligentiam ut sciret quid ius praescribat, ut rectè docet Couarr. supra nu. 10. ergo si reuerà nulla fuit negligentia, & error sit proflus inculpatus, in foro conscientiae, vbi cessat praesumptio, poterit praescribere. Antecedens est Couarr. supra, & multorum DD. & consir. ex regula 82. in 6. *Qui contra iura mercatur, bonam fidem habere non praesumitur.* quam regulam intelligi de praesumptione iuris docet ibidem Glossa, & ipsa verba satis indicant. Idem consir. ex l. Quemadmodum. 7. C. de agric. & censu.

Quartò, Multi DD. docent praescriptionem ordinariam, quæ titulum requirit, procedere cum ignorantia iuris in iis, in quibus error iuris toleratur; ut in minore, rustico, milite, muliere: quia in his non praesumitur mala fides si aliquam diligentiam adhibuerunt: ita Molina Iureconf. lib. 2. de primogeniis cap. 7 n. 69. cum aliis quibusdam quos citat. & Baldus in l. Venditioni, C. de vsu cap. pro empt. & in l. Possessiones, C. Si quis ignor. rem minor. esse. Vbi dicit excusari si errans est miles, vel mulier, vel est passus in iure difficilis, de quo interrogans sapientem, habuit responsum erroneum. Ex his patet Medinae sententiam esse valdè probabilem, & iure veriorè in praescriptione 30. annorum, quæ titulum non requirit: in praescriptione autem ordinaria, quæ requirit titulum, in foro conscientiae non esse improbabile. imò non videri improbabile etiam in foro externo admittendam esse, si probatum fuerit nullam negligentiam possessoris interuenisse, sed illum fecisse quantum pro sua conditione potuit, ut iura cognosceret. Idem probant 3. & 4. ratio, & confirmatio primæ rationis.

Nec obstat quòd hæc praesumptio malæ fidei sit praesumptio iuris, & de iure, contra quam nõ admittitur probatio, cum sit in star iuris; quia et si ordinariè non admittatur, tamen quando subest cui-

dens

Contraria
probabilior.

dens causa, potest admitti, vel Iudicis benignitate, vel restitutione in integrum, ex clausula generali, Si qua mihi iusta causa esse videbitur, de qua L. 1. in fine, 7. Ex quibus causis maiores, &c.

Ad argu-
mentum.

Ad Primam rationem sententiae aduersae Responsionis, illa Iura loqui de praescriptione ordinaria requirentia titulum, quae triennio, 10. vel 20. annis expletur, non autem de praescriptione 30. annorum. Haec enim iure Pandectarum (vnde sunt illae leges citatae) non est cognita, sed iure Codicis introducta. Secundò, dici potest illa procedere ex praesumptione malae fidei. praesumitur enim, cum est error iuris in contractu, interuenisse saltem negligentiam aliquam, nec adhibitam omnem diligentiam, quae potuit & debuit adhiberi. & ita error iuris non prodest in cõpendijs: nisi probetur adhibitam omnem diligentiam, vt ius sciretur. Cũ hoc tamen stat, quòd possit prodesse in foro conscientiae, vbi cessat praesumptio, & statur ipsa veritate.

Ad Secundam, Nego illum reuera habere malam fidem, si error erat inuincibilis. solum enim praesumitur habere, quia praesumitur non adhibuisse diligentiam quam debuit, vt sciret Iura. Neque Iura credulitatem ex errore inculpato vocant malam fidem, eò quòd sit inutilis ad praescriptionem: esset enim petitio principij. Ideò enim credulitas aliqua est inutilis ad praescriptionem, quia est mala fides; non autem ideò est mala fides, quia inutilis ad praescriptionem. Deinde valde improprè diceretur talis mala fide possidere. Denique cap. Vigilanti, & cap. fin. de praescript. nullam agnoscit in hac materia malam fidem, nisi quae est cum peccato: talis autem credulitas ex errore iuris inculpato non est peccatum.

Nec obstat L. Quemadmodum. sensus enim est, nullus iuris peritus ambigit esse mala fidei possessorem (nempe quoad forum externum) qui contra legum interdicta mercatur. Confir. quia ex illa lege sumpta est regula Iuris § 2. *Qui contra Iura mercatur, bonam fidem non praesumitur habere.* quae aperte loquitur de praesumptione, illamque legem explicat: vnde eodem modo intelligenda. Confir. 2. quia eadem L. dicitur, emptorem amittere pretium: atqui hoc non est iustum, nisi interuenierit aliqua culpa in emptione: ergo agitur de errore culpabili. Addo, Etiam si mala fides sic acciperetur, tamen cum praescriptio 30. annorum Iure ciuili cum mala fide procedat, & talis mala fides non sit reiecta per Canones, consequens est eam non obistere tali praescriptioni; cuius etiam signum euidentius est, quòd in d. L. Quemadmodum. solum dicitur, per talem malam fidem excludi praescriptionem longi temporis: insinuando non excludi praescriptionem longissimi temporis, qualis est tricenaria.

Ad Tertiam, Ad praescribendas illas decimas requirebatur possessio 40. annorum bona fide cum titulo; vel possessio à tempore immemorabili sine titulo. quia ius illi praescriptioni resistit, vt constat ex cap. 1. de praescript. in 6. Illi autem Hospitalarij non possederant à tempore immemorabili. vnde cogebantur ostendere titulum; in quo titulo acquirendo praesumitur fuisse malae fidei, eò quòd errauerint in iure manifesto, qui error praesumitur culpabilis, nisi contrarium probatum fuerit. An tempus 40. annorum fuerit elapsum, non constat ex textu, itaque non est mirum, si Pontifex id non ponderarit.

Ad Quartam, Nego id esse verum in praescriptione tricenaria; imò probabile est nec in ordinaria verum esse, si pars aduersa fateatur illi omnem diligentiam adhibuisse. Ad Confir. Non magis fouet peccatum, quàm quãdo testamenta non solemniter rescindit, vel non protegit, aut promissionem absque stipulatione factam non admittit, &c. Vel dici potest, quòd sicut praescriptio est iure ciuili introducta; ita etiam iure ciuili in quibusdam casibus possit rescindi; vt patet cum datur restitutio in integrum contra praescriptionem. Probabile tamen est in foro conscientiae, si constet omnem operam debitam fuisse adhibitam, non rescindi ratione ignorantiae iuris, etiam si contra praescribentem sententia feratur, quia sententia procedit ex falsa praesumptione. Parendum tamen sententiae ob scandalum, & ne iuris ratio perturbetur, sicut in multis similibus vsuuenit.

Ad Quintam, Negandum est antecedens Ad probationem Resp. illud cap. loqui non de praesumptione malae fidei ratione ignorantiae iuris, sed ratione conditionis ipsius rei; eò quòd res ipsa talis sit naturae, vt iure communi non videatur posse à tali possideri, sicut decima à laico; aut decimae huius diocesis ab Episcopo alterius diocesis. itaque nihil ad rem facit.

Dico Quartò, Error inducens bonam fidem omnino sufficientem ad vsucapionem, regulariter est error facti. 18

Sequitur ex dictis; vt si rem acceperis à fure, nesciens esse furem, tenes illam bona fide, orta ex errore facti. Similiter si emptione vel donatione habeas à pupillo, nesciens esse pupillum; vt patet L. Pro emptore. 2. 7. Pro emptore. Pari modo si emas à Praelato rem Ecclesiae, putans Capitulum consensisse, est error facti, & potes praescribere, etiam si Capitulum non consenserit. Si autem emeris à Praelato, putans non requiri consensum Capituli, est error iuris; nec potes praescribere, nisi fructus rei, non autem rem ipsam. vt docet Couar. n. 6. intellige tempore ordinario, & vt supra explicatum.

DUBITATIO VI.

Verum aliquando cum mala fide procedat praescriptio.

Vide Couar. ad reg. Possessor. p. 2. §. 11.

Resp. Proprie loquendo numquam procedit praescriptio cum mala fide. Nam leges ciuiles statuentes praescriptionem 30. aut 40. annorum etiam cum mala fide procedere, sunt abrogatae Iure canonico. vt patet c. finali, de praescriptionibus. Vnde omnes leges particularium locorum, statuentes praescriptionem post certum aliquod tempus, siue in rebus corporalibus siue in spiritualibus (.i. iuribus seu actionibus realibus & personalibus) requirunt suo modo bonam fidem. vt fuse docet Couar. §. 11. 19

Vnde inferitur Primò, vt praescribam contra debitum pecuniarium, vel contra actionem ad tale debitum, quam habet Petrus in me, nõ sufficit vt Petrus toto tempore non exigat debitum, aut non meminerit; sed requiritur vt ego certo temporis spatio bona fide existimem me nihil debere Petro, v.g. vt putem esse condonatum, vel solutum, vel

*Prescriptio
contra de-
bitum pe-
cuniarium,
vel actio-
nem.*

vt

vt omnino memoria exciderit. Ratio est, quia aliàs non censetur bona fide possidere ius non soluendi. etsi enim creditor me non interpellet; tamen terminus elapsus ipsaque dies interpellat & monet solutionis. quare cum peccem non soluendo, non potest mihi procedere prescriptio: iuxta cap. finale suprà. Similiter, etsi famulus intra biennium, ex quo desijt famulari, non petat stipendiũ à domino; non tamen potest dominus prescribere contra debitum illud, nisi bona fide putet solutũ.

²⁰ *Potest de- negari actio in iudicio.* Aduerte tamen, non esse improbable, cum mala fide posse prescribi contra actionem personalem; ita vt si certo tempore creditor non exigat debiti, postea non possit illud petere in iudicio, ei que denegetur actio; vt docet Adrianus quodlib. 6. a. 3. Sic Carolus V. anno 1540. Bruxellæ statuit, vt famuli mercedem pactam petant à dominis intra biennium, à die à quo seruire cessauerint: alioquin non possint eam petere in iudicio, nisi scripturã producant. non tamen per hoc liberatur dominus in conscientia, si mala fide retinet: sicut non liberatur is, qui rem emit minoris iusto, etsi non infra dimidium: neque is qui nudo pacto promisit aliquid; etsi contra hos non detur actio in foro externo. Contrarium tamen est verius, vt ostendit Couar. si enim constaret debitorem mala fide non soluisse, condemnaretur. hoc autem constare vix potest, nisi ex ipsius confessione.

²¹ *Ius eligendi, presentandi, &c.* Infertur Secundo, Vt quis prescribat ius eligendi, presentandi, pascendi, aut venandi in alieno prædio, aut alterius seruitutis; requiri vt bona fide utatur tali iure tempore lege constituto; si enim mala fide utitur, sciens se non rectè facere, non currit prescriptio.

Obiectio- nes. Contra actionem fisci. Obijcitur Primo, Is cuius bona per legem pœnalem addicta sunt fisco, eiusque heredes prescribunt contra fisci actionem, cum tamen sciant bona sua fisco deberi. ergo aliquando cum mala fide currit prescriptio.

Resp. Iurisperiti hoc passim vocant malam fidem: sed rectius dicitur cum Theologis, tales habere bonam fidem: non quidem qua sibi persuadeant hæc bona absolutè & pleno iure esse sua: sed qua iudicent licere sibi ea retinere, donec per fiscum auferantur: & se non teneri fisco ea offerre. de quo vide Couar. ad 4. Decretal. p. 2. c. 6. §. 8. à numero 5.

Contra seruitutem rusticam. Obijcitur Secundo, Possum prescribere contra eum, qui habet ius seruitutis rusticæ in meo prædio, etiam si sciam ipsum hoc ius verè habere: ergo cum mala fide.

Resp. neg. conseq. Aliud enim est acquirere ius aliquid agendi in re alterius; aliud extinguere ius, quod alter habet ratione prædij rustici in re mea. hoc denique nihil aliud est quàm prescribere libertatem rerum mearum: quod fieri potest etiam si sciam alterum ius habuisse. Itaque altero habente ius seruitutis in prædij meis, (v. g. vt possit transire per meum hortum vel agrum; vt possit pascere in meis prædij) cum non requiratur vllus actus in me vt ego contra ius illud prescribam; sed sufficiat vt ipse iure suo certo tempore non utatur (vt habetur L. Hæc autem iura. 6. §. De seruitutib. vrbano. prædior.) nõ sum in mala fide, etsi sciam illum ius habere. nam nihil facio illicitum, nec aliquid omitto, quod debeat non enim teneor illum monere vt iure suo utatur. Itaque sum in bona fide, vt rectè Medina q. 17.

c. de restitutione: quia bona fide sino illum iure suo non vti, & mihi libertatem creari. secus verò est quando alter habet ius, non quidem aliquid faciendi circa rem meam; sed vt ego aliquid non faciam; v. g. ne altiùs ædificem, ne fenestras in hortum ipsius aperiam, & similia. Tunc enim vt ego extinguam illud ius, requiritur vt bona fide faciam contrarium, & ille per certum tempus non contradicat; iuxta legem citatam.

DUBITATIO VII.

Quantum temporis requiratur ad vsucapionem rerum mobilium.

NOtandum est, ante tempora Iustiniani res mobiles in Italia potuisse vsucapi annali possessione bona fide continuata; immobiles biennio. Verum ipse hoc ius tamquam parum contentancum æquitati, plenumque litigiorum reformauit, vt videre est Tit. De annali except. Italic. contract. tollenda, & Tit. de vsucap. transfor. cuius reformationem amplexum est Ius canonicum, iuxta hanc igitur

Respondeo & dico primò, Ad vsucapionem rerum mobilium priuati hominis, vel etiam Ecclesie, cum titulo requiritur & sufficit possessio per triennium bona fide continuata. Est communis sententia DD. vt docet Couar. reg. Possess. p. 2. §. 2. n. 5. De rebus priuatorum, habetur C. de vsucapione transformanda, L. vnica. & Instit. de vsucapionibus, §. 1.

De rebus Ecclesie habetur Authent. Quas actiones, C. de Sacrosanctis Eccl. Que actiones alias decennales, alias vicennales, alias tricennales prescriptio excludit; hæc, si loco religioso competant, quadraginta annis excluduntur: vsucapione triennij, vel quadriennij prescriptio in suo robore duraturus: sola Romana Ecclesia gaudente centum annorum spatio vel privilegio. Quæ Authent. recepta est ab Ecclesia, vt patet ex Decret. 16. q. 3. c. vii. & pœnult. Ex qua constat, in rebus & actionibus, quæ minore tempore quàm decennio vsucapiuntur vel prescribuntur, par esse ius priuati & Ecclesie. talis est actio rehdhibitoria, actio de dolo, quanti minoris, & similes. Tituli autem huius vsucapionis à DD. numerantur decem.

Primus est, *Pro soluto.* vt si putans me ex aliqua causa debere tibi 100. aureos, solutam, vel cate- nam auream loco solutionis tradam, tuque bona fide recipias. ita habetur L. 2. §. Pro emptore; vbi dicitur, *Si existimans me debere, tibi ignorantem tradam, vsucapies.* Idem dicendum cum quid per errorem soluitur secundo. Excipe tamen, nisi putem me debere, vel possidere ex emptione quæ non præcessit. Tunc enim triennio id non vsucapietur; vt ibidem dicitur.

Secundus, *Pro emptore.* vt si emas rem bona fide à furioso quem putabas sanæ mentis. secus si à prodigo vel aleatore, cui interdicta administratio: quia requiritur bona fides non solum in accipiente, sed etiam in tradente. idque necessarium in omni vsucapione mobilium, quocumque titulo vsucapias. L. 2. §. Pro emptore.

Tertius, *Pro transacto.* vt cum aliquid bona fide est traditum & acceptum causa transactionis, vt à lite recedatur. L. Ex causa, C. de vsucap. pro

pro empt. vel transact. vbi dicitur, *Ex causa transactionis habentes iustam causam possessionis, vsucapere possunt.* Nec refert etiam si ea res forte sit aliena: modò non sit furtiuè aut vi possessa, aut res fisci, aut pupilli; sed talis quæ vsucapi possit: quod in omni vsucapione ordinaria est necessarium.

Quartus, *Pro herede.* vt cum quis verè est heres, aut bona fide se heredem putat. intellige vt supra, nisi res sit vitiosa, id est, cuius conditioni obiter vsucapio. Aduerte tamen, quando extat heres qui dicitur *suis*, alios non posse contra illum vsucapere, vt infra Dub. 13. dicitur.

Quintus, *Pro donato.* vt cum quis bona fide donauit rem alienam ignoranti. L. 2. π . Pro donato. *Si is qui alienam rem donauerit, reuocare constituerit donationem, etiamsi iudicium ediderit, remque ceperit vindicare, currit vsucapio.* Hic tamen requiritur vt donatio non sit inualida ratione personæ. Hinc filius sub patria potestate constitutus non potest vsucapere donatum à patre, nec coniunx donatum à coningè, vt habetur L. 1. π . Pro donato. Qui tamen emit à coniuge, quod sic donatum nouit, potest illud vsucapere, quia cum consensu coniugis præsumitur venditum, vt habetur L. Si id quod. π . Pro derelicto.

Sextus, *Pro derelicto.* vt cum quis cæpit bona fide possidere rem, quæ à domino putabatur habita pro derelicto. Idem dicendum de eo qui conditionem rei sciens, illam emit, vt habetur d. L. Si id quod.

Septimus, *Pro legato.* vt si testator credebatur sanæ mentis, non tamen erat: si legatum per codicillum ademptum erat, & id ignorabatur; L. 4. π . Pro legato. *Pro legato potest vsucapi, si res aliena legata sit; aut testatoris quidem sit, sed adempta codicillis ignoratur. in horum enim persona subest iusta causa, quæ sufficit ad vsucapionem.* Addit: *Idem dici potest, etsi in nomine erit dubitatio: veluti si Titio legatum sit, cum sint duo Titij, vt alter eorum de se cogitatum existimauerit.* Idem L. fin. π . eodem.

Octauus, *Pro dote.* vt si res aliena bona fide pro dote data sit; L. 1. π . Pro dote. Incipit autem hæc vsucapio à tempore quo cæpit esse maritus per contractum de præfenti, non antè, vt ibidem dicitur: quia dos tunc primùm incipit possideri titulo dotis. Si sponsa aliquid à sponsa detur ea mente vt statim fiat eius, poterit illud vsucapere pro suo, non pro dote, vt ibidem habetur.

Nonus, *Pro suo.* hic titulus est valdè generalis, & oritur ex omnibus iis quibus putamus nobis acquiri dominium, remque possidemus vt nostram; vt patet L. 1. π . Pro suo. Hoc modo potest quis vsucapere fructum rei furtiuæ, quam bona fide emit: v. g. agri, vel ancillæ, etsi rem ipsam furtiuam vsucapere nequeat. L. 4. ω . eodem. Sic si heres putet Titio aliquid legatum, quod non est legatum, vsucapiet Titius pro suo. ibidem. Denique quando quis in rebus suis inuenit aliquid non furtiuum, aut vi possessum, quod bona fide ex aliquo titulo, etsi falso, putat esse suum, potest illud vsucapere, L. fin. π . Pro suo.

Hi ferè nouem tituli habentur lib. 41. Digest. & in C. lib. 7. Addunt DD. decimum, *Pro iudicato.* vt cum res est iudicata, & spatio decem dierum non est appellatum. Hoc modo excluditur ius appellationis; & sententia transit in rem iudi-

catam, vt habetur Nouella 23. Quod etiam amplexa est Ecclesia in iudiciis ecclesiasticis, vt patet cap. 27. Anteriorum. 2. q. 6. Ex his satis patet quomodo se habeat vsucapio in mobilibus.

Petes, Vtrum vsucapio triennalis etiam locum habeat contra Ecclesiam Romanam? Videtur non habere; nam post illa verba, *Vsucap. triennij, &c. subiungitur, sola Ecclesia Romana, &c.* quasi sit exceptio ab vtraque sententia præcedente. Confirm. cap. Cum vobis. 14. de præscriptionibus. vbi generatim absque distinctione mobilium & immobilium dicitur, *Contra Ecclesiam Romanam, non nisi centum annorum præscriptio locum sibi vendicat.* vbi Glossa, v. Centum: *Hæc præscriptio obtinet in rebus & possessionibus. distinguens res à possessionibus, tamquam mobilia ab immobilibus.* & Panorm. in cap. Cum dilecta. 4. de Confir. vili vel inutili. v. Possessiones: *Ecclesia Romana gaudet præscriptione centum annorum, non solum in rebus priuatis ipsius Romanae Ecclesie, sed etiam in omnibus iuribus & possessionibus, quæ competunt ratione libertatis data: vt cum eximit aliquod Monasterium, vel Capitulum à iurisdictione Ordinarij.* addit Panorm. *Et sententiæ DD. hic ex illa generalitate verborum hoc procedere tam in rebus mobilibus quàm immobilibus, corporalibus & incorporalibus, quod bene notes.* Ex hoc enim inferitur, quod vsucapio triennalis in rebus mobilibus non habet locum contra Ecclesiam Romanam. Idem tenet Siluest. v. Præscriptio 1. num. 7. §. Tertium. Hæc sententia est valdè probabilis. Nihilominus altera quoque sententia probabilis est; nimirum triennalem mobilium præscriptionem contra Ecclesiam Romanam locum habere. ita Couar. supra, generatim docens, par esse ius priuati & Ecclesie in rebus & actionibus quæ minori tempore quàm decennio vsucapiuntur. & Molina disput. 68. citans Glossam, & DD. in illam Authent. Probatur, quia illa exceptio, *sola Romana, &c.* solum intelligenda est fieri ab illis verbis, *Hæc si religioso loco competant, &c.* & illa, *Vsucapione triennij, &c.* veluti per parenthesin interiecta. Id aperte indicant DD. in periocha huius Authent. Confirm. quia aliàs non rectè diceretur, *Vsucapionem triennij, &c. in suo robore durare,* hoc enim significat nihil in illa mutari: at aliquid in ea mutaretur, si statim ab ea fieret exceptio. Deinde hæc Authent. ex tribus diuersis Iustiniani Nouellis contexta est. Prima pars est ex Nouella 131. cap. 6. pro temporalibus præscriptionibus, &c. Secunda, *vsucap. triennij,* ex Nouella 111. cap. 1. Tertia, *sola Romana,* ex parte est ex Nouella 9. vbi solum in præscriptione longissimi temporis, quale est spatium 30. annorum, concedit Ecclesie 100. annos. Vnde hoc non est extendendum ad vsucapionem triennem & quadriennem. Mihi tamen probatur prior sententia, quia hæc res non solum pendet ex vi istius Authent. sed maximè ex ordinatione Canonum, qui generatim loquuntur.

Sico Secundò; Ad vsucapionem rerum mobilium sine titulo, requiruntur anni 30. siue priuati eæ sint, siue Ecclesie: est communis DD.

Prior pars patet ex L. 3. C. de præscript. 30. vel 40. annorum; vbi res immobiles contra priuatum præscribuntur 30. annis, sine titulo. Idem ergo censendum de mobilibus, cum nihil aliud de his sit statutum, absente titulo.

Altera probatur; quia cum Ecclesia in mobilibus non habeat priuilegium, sed solum in immobilibus, eodem iure ceteri debet quo priuatus. de quo vide Couar. §. 5. n. 2. Ego tamen exceptim Ecclesiam Romanam, iuxta prædicta.

DVBITATIO VIII.

Quantum temporis requiratur ad immobilium prescriptionem, siue contra priuatum, siue contra Ecclesiam, vel piam causam.

23
Immobilium
priuatorum.

Dico Primò, Ad præscribenda bona immobilium priuatorum, cum titulo requiritur spatium 10. annorum inter præsentem, 20. inter absentes: sine titulo requiruntur anni 30. Est communis sententia DD. in cap. Sanctorum, de præscript. & alibi.

Longum
tempus.

Prior pars habetur Instit. de vsucap. §. 1. & L. Cum in longi. vlt. C. de præscript. longi temporis. vbi tria notanda sunt. Primum est, Longum tempus in materia vsucapionis vocari spatium 10. annorum inter præsentem, 20. inter absentes. longissimum autem spatium 30. vel 40. annorum. Patet ex d. L. Cum in longi.

Longissi-
mum.

Præsentem.

Secundum, *Præsentem* dici, qui in eodem territorio habitant; vt sunt omnes qui in territorio Louaniensi, etiam si non in ciuitate: *absentes*, qui in diuersis territoriis, vt docet Panorm. in cap. De quarta, de prescriptione. num. 30.

Tertium, Si præsentem fueris 7. annis, & postea egrediaris territorium habitaturus alibi, opus est adhuc sex annis, vt res immobilis contra te præscribatur. Ratio est; quia supererant tres anni ad complendam prescriptionem contra præsentem, qui debent duplicari ratione absentiae: vt habetur expressè Auth. Quod si quis. C. de prescriptione longi temporis. vnus enim annus presentiae æquiualeat duobus annis absentiae. Silu. verbo Præscriptio. 1. q. 7. & reliqui DD.

Vnus an-
nus præsen-
tia æquiu-
aleat duobus
absentia.

Altera pars, *Sine titulo requiri annos 30.* patet ex cap. Sanctorum, de prescriptione. Idem colligitur ex L. Si quis emptionis. 8. §. 2. C. de prescriptione 30. vel 40. annorum.

Vbi non re-
quiratur
titulus.

Vbi aduerte, quando agitur de prescriptione 30. vel 40. annorum, *ordinariè* neque iure Pontificio neque Cæsareo requiri titulum; sed sufficere bonam fidem cum possessione tanti temporis: vt docet Couar. reg. Poss. §. 5. num. 2. ex communi Doctorum sententia. Dixi *ordinariè*, quia interdum exigitur tituli probatio; nempe quando præsumptio iuris est contra præscribentem; vt docet Couar. l. 1. variat. cap. 17. n. 7. vt fit quando Episcopus vnus diocesis vult præscribere decimas sitas in alia diocesi, vt habemus c. 1. de prescriptione, in 6. Hic enim ex possessione 40. annorum non præsumitur titulus; sed requiritur tituli probatio; vel certè, vt à tempore, cuius initij memoria non extat, possederit.

Tituli pro-
batio.

24
Contra pu-
pillum &
minorem.

Dico Secundo, Si priuatus ille fuerit pupillus, nulla contra eum, quamdiu est in ea ætate, datur præscriptio, siue mobilium siue immobilium: si autem non sit pupillus, sed minor (id est, nondum habens 25. annos expletos) requiruntur 30. anni.

Prior pars patet L. Sicut in rem. 3. C. de prescriptione 30. annorum. factum id est in fauorem pupillaris ætatis & status.

Altera pars habetur L. vltima, C. In quibus causis in integrum restitutio necessaria non est. Ratio est, quia minores non ita rebus suis possunt inuigilare, vt maiores, præsertim cum administrationem non habeant.

Dico Tertio, Ad præscribenda bona immobilia contra Ecclesiam Romanam requiruntur anni 100. contra aliam Ecclesiam, vel Hospitale, vel Monasterium, vel contra pias causas; requiruntur anni 40. est communis DD. De Ecclesia Romana habetur Authentica, Quas actiones. C. De sacrosanctis Ecclesiis; vbi prescriptionis tempus contra reliquas Ecclesias & pia loca restringitur ad annos 40. (cum antea esset annorum 100. vt patet ex L. Vt inter diuinum, quæ immediatè præcedit) & soli Ecclesie Romanæ inter loca pia referuatur priuilegium 100. annorum. Dico, *inter loca pia*, quia hic non reuocatur priuilegium, quod in dicta lege, Vt inter diuinum, erat concessum ciuitatibus, vt contra eas non possit præscribi nisi 100. annorum spatium, si quid illis per vltimam voluntatem relictum, vel si quid donatum vel venditum fuisset; vt rectè Couar. §. 2. num. 15. Idem de Ecclesia Romana habent in multis Canonib. tit. de prescriptione. De *alijs Ecclesijs* habetur tum alibi, tum cap. De quarta, de prescriptione. De *alijs pijs locis & causis* habetur Authent. Quas actiones; & probat Couar. reg. Possessor. §. 2. n. 3. vbi etiam refutat quosdam, qui putabant contra pauperes non præscribi.

25
Contra Ec-
clesiam &
pias causas.

Hic tamen notandum est Primò, Quibusdam Monasterijs & Collegijs Regularium concessum esse vt res immobiles non possint contra ipsos præscribi nisi annis 60. Concessit hoc Eugenius IV. de plenitudine potestatis, Ordini S. Benedicti, & Iulius II. Congregationi S. Saluatoris, vt ex eorum priuilegijs manuscriptis constat. Idem concessum Ordinibus illis, qui horum priuilegijs participant; vt Societati nostræ, & quibusdam alijs.

Priuilegiū
quorundam
Regularium.

Secundò, Si res priuati incipiat esse Ecclesie, & contra priuatum præsentem anni quinque sint exacti, non requiri vltius spatium 35. annorum ad complendam prescriptionem contra Ecclesiam; sed sufficere 20. quia quinque priores contra priuatum continent dimidium tempus necessarium. vt docet Silu. verbo Præscriptio, q. 7. §. Sextum, consentiunt alij DD.

Tertio, nomine *bonorum immobilium* hic etiam intelligi iura, & actiones ad immobilia: item beneficicia, census, redditus, ius patronatus, vsusfructus, & seruitutes. hæc enim omnia fixa manent, & instar immobilium fructum vel commoditatem adferunt. Itaque de his iudicandum iuxta duas propositiones supradictas. Maioris tamen lucis causa, & quia interdum in his est aliqua diuersitas, breuiter agemus de singulis.

DUBITATIO IX.

Quanto tempore præscribantur seruitutes, & quanto amittantur.

DE hac re fusè agit Gomezius, tractatu de seruitutibus, tom. 2. cap. 15.

26 *Seruitus personalis, ut acquiritur.* Dico Primò, Seruitus merè personalis, quæ debetur personæ à persona, nullo tempore præscribi potest. i. vñucapione acquiri. L. finali, C. de longi temporis præscriptione. idque verum est, etiamsi bona fide putans esse seruum, emeris. ratio est, quia æquitas non patitur hominem liberum fieri seruum ex errore opinionis.

Dico Secundò, Seruus tamen præscribit libertatem contra dominum, si per 20. annos bona fide putauerit se liberum; etiamsi titulum libertatis non habeat. L. 2. C. de longi temporis præscript. quæ pro libert. Gomez. n. 26. hoc constitutum est in fauorem seruorum.

27 *Seruitus mixta.* Dico Tertio, Seruitus mixta, quæ à re debetur personæ, vt est vñufructus, præscribitur cum titulo 10. annis inter præsentès, & 20. inter absentes: sine titulo annis 30. L. fin. C. de præscript. longi temporis. & Gomezius sup. v. g. aliquis, qui non erat dominus rei, vel non habebat potestatem, constituit tibi vñufructum in agro, silua, vel alia re simili; tuque inde possidisti bona fide hoc ius per 10. annos præsentè eo ad quem pertinebat. etiamsi postea constet illum non potuisse constituere, tamen tu retinebis ad vitam, vel ad tempus constitutum: quia hoc ius effectum est tuum lege præscriptionis. quod si dominus, ad quem pertinebat, sit absens, requiruntur anni 20. Si titulum non habes, quo ad te peruenit, (vt si dictum tibi fuit ad te pertinere, nescias autem qua ratione) sicque bona fide per 30. annos possideas, tuus erit ad vitam. Idem dicendum est de feudò & emphyteusi; præscribuntur enim vt vñufructus, cum sint species quædam illius.

Vbi tamen aduerte, vñufructum non præscribi ratione possessionis rei fructifera; vt agri, siluæ, vel alterius; (quia vñufructuarius non possidet hanc rem suo nomine, nec possessione ciuili, sed tantum naturali & nomine alterius) verum ratione possessionis ipsius Iuris, quod vocatur vñufructus, vt benè Gomezius supra, qui citat alios, debes enim hoc Ius possidere tamquam tuum.

28 *Seruitus merè realis cum titulo.* Dico Quarto, Seruitus merè realis, siue sit continua vel quasi continua; (vt tigni immittendi, oneris ferendi, stillicidij, aqueductus) siue discontinua; (vt eundi per tuum prædium, agendi iumentum, ducendi currum) cum titulo & bona fide præscribitur 10. annis, præsentè eo contra quem agitur; 20. verò eo absente. est communis DD. ex L. finali, C. de præscriptione longi temporis. vt sitis qui verè non erat dominus rei, tamen putabatur esse, tibi concessit ius immittendi tignum in murum, vel stillicidium in ateam, vel ducendi aquam per hortum, vel iumentum, aut plaustrum per agrum; & tu bona fide hoc ius per decennium possideas, præsentè eo cuius interest, verè efficeris dominus talis iuris, lege præscriptionis. neque hic requiritur scientia & patientia illius, contra quem præscri-

bitur, quando iustus adest, vt communiter Doctores tradunt.

Dico Quintò, Seruitus merè realis, si sit continua vel quasi continua absque titulo, cum scientia & patientia aduersarij præscribitur decennio inter præsentès, vicennio inter absentes; discontinua verò absque titulo, non præscribitur nisi tempore immemorabili, id est, cuius initij non extet memoria. Prior pars est communis DD. ex L. 1. & 2. C. de seruitutibus & aqua; eamque tradit Gomezius tomo 2. c. 15. num. 27. Si enim dominus, vel is cuius interest, scit & permittit tanto tempore, censetur hoc ius sponte concedere. Altera est etiam communis, ex L. Seruitutes. 4. 7. de seruitutibus. Itaque non præscribis ius agendi iumentum, vel ducendi currum per agrum alterius absque titulo, nisi ab hominum memoria fuerit consuetudo. quod ideò leges statuerunt, tum quia non facillè potuit à domino aduerti possessio huius iuris, vt posset eam impedire, cum sit valdè interrupta; tum quia non potest assignari tempus quo possessio cœperit. Itaque hic non tam præscriptio, quam præsumptio iuris antiqui & veri tituli locum habet; sicut etiam in aliis, quæ tempore immemorabili nituntur: secus est in seruitute continua, cuius vñus cum sit continuus vel quasi continuus, facillè aduertitur. vide Gomezium num. 28.

Notandum est, cum tota præscriptio nascatur ex continua possessione, quæ certo tempore dureret, diligenter aduertendum initium possessionis, quod aliter accipitur in seruitutibus affirmatiuis, aliter in negatiuis; vt docet Gomezius supra. In affirmatiuis enim (vt sunt illæ, in quibus tribuitur ius ad aliquid agendum circa rem alterius; vt sunt tigni immittendi, stillicidij, aqueductus, & similes) incipit possessio ab eo die, quo quis tali iure vtitur bona fide. In negatiuis (vt sunt in quibus datur Ius ad impediendum ne aliquid agas; vt, ne altius attollas domum, ne propius ædifices, ne inter sis electioni, ne venèris in tali silua, &c.) possessio incipit ab eo die, quo prohibes vel impedis alterum, qui contrarium molitur. His positis, videndum quomodo seruitutes extinguantur præscriptione.

Dico Sextò, Vñufructus & omnis seruitus, quæ non vñu amittitur, extinguuntur 10. annis inter præsentès, & 20. inter absentes: habetur expressè L. pænult. C. de seruitutibus.

Aduerte tamen, esse differentiam inter seruitutes rusticas & urbanas. Nam rusticae seruitutes, sicut & vñufructus, extinguuntur per solum non vñum: nec requiritur vt dominus prædij aliquid faciat, quo incipiat vñucapere suam libertatem; (vt habetur L. Hæc autem iura. 6. 7. de seruit. urban. prædiorum) vel vt nesciat te ius habere. Itaque ius itineris, agendi iumentum, ducendi plaustrum, deriuandæ aquæ per prædium alterius, pascendi pecoris, aquandi, arenæ fodiendæ, & similia, amittis solo non vñu per decennium, si præsentis sis, si absens, per vicennium. Urbana autem non amittuntur solo non vñu, sed requiritur vt possessor loci debentis seruitutem, aliquid faciat bona fide, quo incipiat vñucapere suam libertatem; vt habetur d. L. Hæc autem iura, v. g. habes ius immittendi tigni in murum alterius, si eximas tignum, & possessor nihil faciat quo impediatur ne rursus immittas, nõ perdis vñquam ius tuum: sed si ille

foramen obstruat, & tu per 10. annos non utaris tuo iure, perdis ius tuum. Similiter si habes ius ne ille alius atollat, vel propius ædificet, non amittis ius nisi ille contra faciat; & tu post illud factum, 10. annis præfens fileas, requiritur autem ut ille nesciat ius tuum, & bona fide agat. Habentur hæc omnia expressè d. L. Hæc autem iura. 7. de seruit. vrb. prædiorum. Vide Siluest. verbo Præscriptio 1. q. 7. §. Vndecimò. Molinam disp. 70. Couarr. lib. 1. variar. cap. 17.

DUBITATIO X.

Quanto tempore præscribatur ius Patronatus (i. ius præsentandi ad beneficium) & beneficium ipsum.

31 **D**E hoc Couarr. reg. Possessor. p. 2. §. 10. Dico Primò, Si constet Ecclesiam olim fuisse liberam, ius Patronatus à laico præscribi nequit. Est communis sententia DD.

Ratio est; quia hoc ius est spirituale. Hæc ratio tamen non videtur firma. cum enim laicus sit capax huius iuris, cur ex possessione à tempore immemorabili non debet præsumi iusto titulo concessum? sed bene probat non præscribi absque titulo, nisi tempore immemorabili: quia præsumptio iuris illi resistit. amplius conuincere non videtur.

Dico Secundò, Ius Patronatus etiam in Ecclesia parochiali, de qua dubium est an olim libera fuerit, potest præscribi à parochianis 40. annis cum titulo; tempore immemorabili, absque titulo: imò etiam annis 40. absque titulo.

Prior pars patet, quia cum titulo colorato vel præsumptio possunt præscribi à laico bona immobilia & iura (vt feudum & emphyteusis) contra Ecclesiam; cur non etiam ius Patronatus, quod est minoris momenti? Nec præsumptio iuris est contra ipsos; cum credibile sit ipsos esse fundatores illius Ecclesie, quando de alio non constat. Altera probatur, quia ex possessione huius iuris per tempus immemorabile, præsumitur iustus titulus in parochianis. Addo, etiam absque titulo posse ipsos spatio 40. annorum hoc ius præscribere; quia neque ius commune, neque male fidei præsumptio illis obstitit, vt colligitur ex Couarr. loco citato. Idem docet Molina disputat. 75. §. Merito tamen.

32 Dico Tertio, Ius nominandi Rectorem aut Prælatum in Ecclesia collegiata vel cathedrali, præscribi non potest à laico contra ipsam Ecclesiam, nisi annis 40. cum titulo, aut tempore immemorabili absque titulo. Ratio est, quia ius commune repugnat. vnde est vehemens præsumptio usurpationis & male fidei. Nam iure communi istorum debet fieri electio, quæ pertinet ad Capitulum; nisi Patronus, qui Ecclesiam ædificauit aut dotauit, id sibi cum consensu Episcopi tamquam ex pacto reseruasset, vt patet cap. Messana. 56. de electione. Quia tamen non est incapax talis iuris, (potuit enim competere maioribus eius vel ex pacto in fundatione cum Episcopo inito, vel ex priuilegio Pontificis) potest illud præscribere 40. annis cum titulo colorato, (vt si concessum fuisset in-

ualidè ob excommunicationem, vel alia de causa) vel absque titulo tempore immemorabili. Tam diuturna enim possessio huius iuris, & vsus absque contradictione frequentatus, tollit præsumptionem male fidei, & inducit titulum præsumptum. vide Concil. Trident. sess. 25. de reform. cap. 9. vbi declaratur quomodo hæc iura sint examinanda & probanda. Hoc modo multi Principes præscriperunt in maioribus beneficiis Ius Patronatus.

Dico Quarto, In Ecclesia non libera, ius Patronatus à laico contra verum Patronum præscribi potest cum titulo colorato decem annis inter præfentes, 20. inter absentes: sine titulo annis 30. Est sententia communis DD. teste Couarr. Patet, quia est eadem ratio quæ bonorum immobilium, & iurium contra priuatum; vt feudi, emphyteusis, quæ simili modo præscriptione acquiritur. Non enim hic agitur contra Ecclesiam, sed contra priuatum.

Dico Quintò, Beneficium Ecclesiasticum cum titulo colorato præscribi potest contra alium, ad quem verè pertinebat, decennio inter præfentes, vicennio inter absentes, sicut alia iura, quæ bonis immobilibus annumerantur. est communis sententia. Sine titulo non potest præscribi, quia non potest nisi institutione Canonica acquiri eius possessio.

Dico Sexto, Qui pacificè aliquod beneficium absque simoniaco ingressu triennium possedit, præscribit contra actionem cuiusvis imperitoris. patet ex regula Cancellariæ 33.

Sed difficultas est, vtrum hæc possessio bona fide cum titulo colorato & absque simonia per triennium continuata, præscribit proprietatem beneficii, ita vt possessor postea non teneatur illud resignare? Couarr. tenet non præscribere: itaque beneficium in foro conscientie esse dimitendum, simul atque constiterit collationem non fuisse validam.

Verum Nauarr. l. 3. consil. 40. & 41. de præbendis, post Couarr. & alios, tenet contrarium, cum glossa antiqua in regulas Cancell. & Rebuffo, qui affirmat ita iudicari in Parlamento Gallie. Estque rationi valdè consentaneum. cum enim Pontifex post triennium nemini amplius concedat actionem ad illud beneficium, videtur possessorem reddere etiam securum in conscientia, si bona fide cum titulo possedit: tamquam qui triennali vsucapione fecerit suum; in qua sententia etiam est Emanuel Sà, & alij quidam recentiores.

DUBITATIO XI.

Quanto tempore præscribantur debita, actiones, hypotheca, legata, fideicommissa, & maioratus.

36 **D**Ico Primò, Debita rerum mobilium & immobilium præscribuntur cum bona fide annis 30. contra creditores: & excluditur actio ad ea petenda. est communis sententia ex L. Sicut in rem. 3. C. de præscript. 30. & 40. annorum, vbi dicitur, nec actiones reales, nec personales ultra 30. annorum spatium prosequendæ. & infra: omnes

omnes huiusmodi actiones 30. annorum inq̄ silentio emori. Idem de omnibus actionibus personalibus vnde cumque ortis, vt familiaræ eriscundæ, communi diuidendo, finium regendorum, pro socio, furti, bonorum vi raptorum, &c. dicitur L. 1. §. Ad hæc. C. de annuali except. Excipitur actio hypothecaria, quæ etsi, quando competit contra extraneum, extinguatur annis 30. tamen quando contra creditorem eiusque heredes, non excluditur nisi annis 40. vt statim dicemus. Huc pertinet etiam actio illa, quam quis habet, cum rem suam vendidit infra dimidium iusti pretij, ad petendam supplementum pretij, vel rescindendum contractum. Similiter cum quid emit ultra dimidium iusti pretij, ad repetendum excessum, excluditur enim 30. annis, vt ex dicta L. 1. sequitur, & docet Gomezius tom.2. cap.2.n.22. de emptione & venditione, ex communi Doctorum sententia.

*Actiones
varia bre-
uiori tem-
pore exc. u-
duntur.*

Aduerte tamen Primò, multas actiones breuiori tempore extingui, & præscribi aduersus eos quibus competunt. Etsi enim omnes extinguantur 30. annis, non tamen omnes tantum temporis requirunt. Nam actio, quam habet Respubl. aduersus Quæsores & Administratores, postquam computus sunt subscripti seu expuncti, excluditur ab ipsis quidem annis 20. ab eorum heredibus annis 10. vt expressè habetur L. in omnibus, 7. de diuersis temporalibus præscriptionibus.

Actio redhibitoria ad recuperandum pretium, quando error dedit causam contractui (vt cum quis emit rem vitiosam, quam non emisset si vitium sciuisset) præscribitur contra emptorem sex mensibus, computandis à die quo vitium resciuit. In foro tamen conscientia venditor ob dolum non liberatur. Si bona fide egit, potest vsucapere pretium triennio: vt constat ex dictis Dubit. 7.

Actio quanti minoris, quæ est ad recuperandam partem pretij, quam noluisse dare, si vitium ei perspectum fuisset, excluditur anno. vide L. 1. & sequentes, 7. de adilitio edicto. Si tamen huiusmodi actio vtilis competat Ecclesiæ, aut pio loco, ad eam excludendam requiruntur anni 40. Omnis enim actio, quæ aliàs 10. aliàs 20. aliàs 30. annis excluditur, hæc si loco religioso competat, non excluditur nisi annis 40. vt habetur Authent. Quas actiones. C. de sacrosanct. Eccles. vide supra num. 22.

Item actio personalis nuda & simplex in Hispania extinguitur 10. annis: si autem habet annexum ius summarie executionis, quod sæpè fit, extinguitur 20. annis; ipsum autem ius executionis, decem prioribus. Actio famulorum ad petendam mercedem in iudicio, extinguitur in Hispania triennio, computando à die quo deserunt seruire; in Belgio biennio. Couarr. ad Regul. Possessor. p. 2. §. 11.

Quando locus vnus Episcopatus à fide Catholica defecit, si Episcopus loci monitus ab alijs Episcopis vt eum reducat, per 6. menses neglexerit; potest alius Episcopus eum conari reducere, & si reduxerit, ipsius erit; cap. 15. Placuit vt quicumque. 16. quæst. 4. Si autem non monitus neglexerit, & alius reduxerit, & reductum triennio possederit pacificè, ipsius

erit: & sic ius repetendi competens priori Episcopo, extinguitur triennio, cap. 1. de præscriptione.

Pari modo, si colonus prædium, quod Reipubl. superiorem non recognoscenti in temporalibus vel supremo Principi est tributarium, colere neglexerit, & alius agricola id colere curauerit, biennio illud sibi acquirit, priore excluso. si præmissa monitio fuerit, sex menses solum ad repetendum prior colonus habet. Ita statuitur in fauorem boni publici, L. Locorum, & L. Qui agros. C. de omni agro desert. Vide Couarr. supra.

Actio iniuriarum expirat lapsu vnus anni: L. Si non conuictij. C. de iniurijs; & Panormit. cap. Ea noscitur. num. 4. de sentent. excommunic.

Actio ad accusandum adulterium ad pœnam criminalem, vel ciuilem, perit lapsu quinquennij: L. Adulter. C. ad L. Iuliam. de Adult. non tamen extinguitur ad petendum diuortium, c. 8. Admonere. 33. q. 2.

Actio de alijs criminibus accusandis ad pœnam, extinguitur annis 20. L. Querela. C. de falsis. Non tamen extinguitur ius iudicis, quo ex officio potest procedere contra infamatum, vel canonicam purgationem indicere: quod etiam post 40. annos facere potest; vt docet Panormit. cap. Accepimus. 14. num. 1. de purgat. canon.

Actio ad reclamandum contra professionem extinguitur quinquennio, vt colligitur ex Concil. Trident. sess. 25. de Regular. cap. 19. de quo infra cap. 41. Dubit. 7.

Actio quod metus causa, in minore expirat lapsu anni, in maiore, si prima opportunitate eam intentare negligat. Panorm. cap. Si quis autem. 2. n. 4. de Regular. Ex his apparet, quanta in huiusmodi actionibus, vt contra eas præscribitur, sit diuersitas.

Dico Secundò, Si res hypothecata possideatur à debitore vel heredibus eius, non extinguitur actio hypothecaria, quam creditor habet, nisi 40. annis. requiritur autem in debitore bona fides se non debere; & vt tanto tempore post diem solutioni assignatum creditor non exegerit. Si verò possideatur ab eo, qui non est debitor, nec heres eius, (vt si fuit vendita ei qui ignorabat hypothecatam) extinguitur decennio inter præsentem, & vicennio inter absentes: habentur hæc L. Cum notissimi. C. de præscriptione 30. annorum, & L. 1. & 2. C. Si aduersus creditorem. Vide Couarr. ad reg. Possess. 3. p. §. 3.

Dico Tertio, Quando bona alicuius ob non solutum vectigal, vel ob similem causam ipso facto sunt commissa, (i. fisco addicta) præscribuntur à reo, & ab heredibus eius contra actionem fisci quinquennio: ita vt si quinque annis à die commissi non petantur, expiret ius fisci. L. 2. C. de vectigalibus & commissis. vbi dicitur, *commissum, quod ante quinquennium factum dicitur, nisi lite res anticipata sit, vindicari non posse.*

Dico Quarto, Quando ob aliud crimen sunt commissa (v.g. ob crimen perduellionis, ob incestas nuptias) reus quamdiu puniri potest, non potest ea præscribere; alij tamen (siue heredes sint, siue non) ad quos ea deueniunt, præscribunt

ea quinquennio contra fiscum; præterquam in casu hæresis.

Prior pars, quod *reus non possit ea præscribere quamdiu potest puniri*, per se patet. quamdiu enim potest puniri, fiscus ius habet ea sibi vindicandi.

Altera probatur ex L.2. supradicta, quæ generaliter loquitur. Excipio casum *hæresis*; quia bona hæretici, & consequenter bona apostatæ, numquam possunt præscribi contra actionem fisci, nec ab ipso, nec ab heredibus eius, neque ab aliis ad quos ea deuenierint, nisi ipsi ignorauerint illum hæreticum esse, & 40. annis cum hac ignorantia ea possederint. Colligitur ex cap.2. de præscript. in 6. De quo vide Couarr. in epitome 4. decret. p.2.c.6. §.8. quia hæc res merè est fori externi. non enim in conscientia tenentur ea tradere, nisi post sententiam cogantur.

Dico Quintò, Legata & fideicommissa non possunt præscribi contra legatarium & fideicommissarium nisi spatio 30. annorum. Colligitur L.vlt C. Communia de legatis. vbi dicitur, *Nec usucapione, nec longi temporis, (id est, 10. vel 20. annorum) prescriptionem contra legatarium & fideicommissarium procedere*: quod autem 30. anni sufficiant, est communis sententia DD. vt docet Couarr. regula Possessor. 3. p. §. 3. n. 6.

Ratio est, quia defectus tituli, & mala fides eius qui rem transfert, non nocet in præscriptione tricennaria. tantum enim spatium temporis supplet defectum tituli in possessore bonæ fidei.

40 Vtrum autem fideicommissum possit etiam præscribi contra eos, quibus post 30. vel 40. annos erat tradendum, qui fortè nondum nati erant currente tempore præscriptionis, disputat Couarr. & ostendit multis rationibus, probabile esse absolute præscribi; ita vt successioibus non sit vquam restituendum. Idem dicendum de Maioratu & Primogenio.

Aduerte, hanc tricennariam præscriptionem requiri, si legatum vel fideicommissum, vel Maioratus, qui ad alium peruenire debebat, tibi fuit traditus ab eo, qui alteri tradere debebat: tunc enim ratione malæ fidei, quæ est in auctore, non potes præscribere ante 30. annos, vt infra dicetur. Secus si à tertio habeas, qui bona fide accepit ab illo: tunc enim potes præscribere tempore ordinario: vt notat Couarr. & consentiunt alij Doctores.

Traditum mala fide requirit annos 30. non si bona.

DVBITATIO XII.

Quanto tempore possit præscribi aduersus Principem.

NOTandum est, quinque genera bonorum Principis posse considerari: vt docet Couarr. Reg. Possessor. p.2. §.2. num.7.

41 In primo sunt ea, quæ per sententiam fisco sunt tradita: hæc non possunt præscribi nisi 40. annorum spatio. L. Omnes. 4 C. de præscriptione 30. vel 40. annorum. nec obstat §. Res fisci. Institut. de Usucapionib. vbi dicitur, *Res fisci usucapi non potest*: hoc enim est intelligendum tempore ordinario, quo res priuari potest; vt tribus. 10. 20. annis. Secus autem extraordinario; vt ibidem notat Glossa.

Fiscollata.

Quando autem res nondum fisco est incorporata, sed manet apud reum vel heredes, potest præscribi quinquennio: vt dictum est supra num. 38.

In secundo sunt ea, quæ quis debet Principi *Tributa*. in recognitionem subiectionis suæ & supremæ potestatis ipsius; vt sunt census & tributa: horum exemptionem & immunitatem nemo potest præscribere. Panormit. in cap. Cùm nobis. & cap. Ad audientiam, & alij. Secus est de immunitate ab indictionibus & collectis, quæ non in recognitionem supremæ potestatis, sed pro expensis alicuius belli vel simili aliqua publica necessitate soluuntur: hæc enim potest præscribi contra ciuitates annis 40. vt ostendit Couarr. ibidem, num. 8. Idem dicendum aduersus Principem, vt colligitur ex d.L. Omnes. C. de præscript. 30. vel 40. annorum, nisi aliud particulari lege statutum sit, vt ex aliis docet Couarruius supra num. 15.

Simili modo præscribi à subditis nequit immunitas ab obedientia Principis, vel ab ipsius correctione, vel vt ad eum non possit appellari; quia potestas præcipiendi, iudicandi, & castigandi omnino intrinseca est auctoritati Principis respectu subditorum. Potest tamen subditus præscribere exemptionem & libertatem, per quam desinat esse subditus, & non agnoscat illum Superiorem in temporalibus: quod multi Principes antea subditi Imperio Romano fecerunt. ad hoc autem sufficiunt quadraginta anni cum titulo, & sine titulo tempus immemorabile: vt ex iis quæ nunc dicentur, colligi potest. Exemptio tamen à potestate spiritali summi Pontificis nullo modo præscribi potest, sicut nec ipse Pontifex potest aliquem à sua Iurisdictione eximere: quia hæc Iure diuino annexa est Pontificati in omnes Christianos, illis verbis Domini, *Pasce oves meas*, Ioannis 21.

In tertio sunt ea, quæ etsi dignitati Principis non sunt intrinseca; tamen ei proprie conueniunt & reseruantur. vt posse indicare vectigal, instituire Tabelliones, legitimare, & similia. Hæc acquiri possunt præscriptione ab inferiore, spatio 40. annorum cum titulo: sine titulo per tempus cuius initij non extet memoria. Panormit. in C. Cùm nobis, de præscript. estque communis opinio, teste Couarr. Ratio cur hæc acquiri possint ab inferiore, est, quia possunt hæc per Principem communicari subdito. Vnde si subditus (v.g. Comes aliquis eiusque maiores) à tempore immemorabili hoc vsurpauerit, præsumitur à Principibus concessum.

Quadraginta anni non sufficiunt sine titulo; quia nisi titulum ostendat, (v.g. concessionem alicuius, qui fuerit Princeps vel prociunt abf- Principe habitus) præsumptio est contra eum *que titulo*. quod mala fide vsurpauerit: vt patet in simili cap. 1. de Præscriptione in 6. vbi Episcopus sine titulo non potest præscribere decimas alterius diocesis, eò quod præsumptio iuris sit contra illum; cum decimæ Iure communi pertineant ad Ecclesias diocesis. Simili modo cum hæc Iura Principum sint propria, præsumptio malæ fidei est contra subditum. tollitur autem præsumptio illa, vel ostensione tituli colorati, vel possessione temporis immemorabilis. idem dicendum de præscriptione meri & misti imperij;

Principi reseruat.

40. anni non sufficiunt abf- que titulo.

perij : vt docet Couarruias §. 3. num. 3.

In quarto sunt bona Principatus, quæ coronæ sunt annexa; vt prata, saltus, viuaria, prædialia rustica & vrbana, vrbes, castra, hæc præscribi non possunt contra Principem, nisi 100. annis. Probatur ex L. Vtinter diuinum. 23. C. de sacrosanctis Ecclesiis, vbi in præscribendo legato, vel donato, vel empto, contra ciuitates requiruntur 100. anni; ergo multò magis contra Regnum vel Prouinciam. Hæc enim sunt bona Regni vel Prouinciæ. Est communis sententia Doctorum. Secus est de fisco Principis. hic enim non fruitur priuilegio præscriptionis centenariæ, sed tantum 40. annorum: sicut neque ciuitates, contra quas etiam 40. annis præscribitur, exceptis iis quæ habentur d. L. Vt inter diuinum, quæ sunt hereditas, legatum, fideicommissum, donatum, emptum: vt enim hæc contra ciuitatem aliquam præscribas, requiruntur 100. anni. In ceteris sufficiunt 40. vt passim docent Doctores.

Ius ciuitatis in quibusdam, quæ ipsis relicta.

Priuata Principis.

In quinto sunt ea, quæ Princeps possidet vt priuatus. In his quibus præscribitur contra Principem, sicut contra priuatum. Ita Couarr. supra num. 16. ex Baldo & aliis: nam & res patrimoniales Clericorum præscribuntur contra eos, sicut contra alios. Neque vllum lus extat, quo Principibus hæc in parte aliquod Priuilegium præ ceteris, maximè Ecclesiasticis tribuatur.

DVBITATIO XIII.

Quanto tempore præscribat, qui rem accipit à possessore male fidei, vel eo qui mala fide tradidit.

⁴² **R**espon. & dico Primò, Is qui accipit eam vt heres immediatus, nullo tempore potest eam præscribere, etiam si bona fide acciperit & possederit. Est communis sententia DD. vt docet Couarr. reg. Possess. §. 9. in principio. Colligitur ex L. Cum heres, 2. de diuersis temporal. præscript. vbi dicitur: Cum heres in ius omne defuncti succedat, ignorantia sua defuncti vitia non excludit; veluti cum sciens alienum ille vel precario possedit: quamuis enim precarium heredem ignorantem non tenet, nec interdito recte conueniatur, tamen vsucapere non poterit, quod defunctus non potuit. Addit: Idem Iuris est, cum de longa possessione queritur, cum exordium rei, bona fidei ratio, non teneatur. Et §. Diutina. Instit. de vsucap. Si ille (defunctus) initium iustum non habuit (id est, si mala fide cæpit possidere) heredi & bonorum possessori, licet ignorantia, possessio non prodest. Idem habetur L. vlt. C. Communia de vsucapion. Ratio est; quia heres, defuncti personam repræsentat, ita vt fictione Iuris censeatur vna eadem persona; & eorum possessio, quasi vna continuata possessio. vnde cum initium istius possessionis in defuncto sit vitiatum mala fide, censeatur etiam vitiatum qua parte extenditur ad heredem, ita vt heres fictione Iuris mala fide censeatur possidere. atqui cum mala fide non procedit præscriptio. vnde sicut defunctus non poterat rem illam præscribere, ita nec heres. Hæc ratio colligitur ex Iuribus citatis.

42 Heres anterioris male fidei non præscribit.

Aduerte tamen, non videri omnino improbabile, heredem posse præscribere spatio triginta annorum: quia hic non requiritur titulus, sed solum possessio bonæ fidei. atqui iste heres reuerà bona fide possidet. Nec obstat, quòd iuris fictione dicatur possidere mala fide, tum quia id solum est verum quatenus continuatur eius possessio cum possessione defuncti, & vna cum illa censeatur; non autem quatenus consideratur ipsa per se, & vt ab ipso herede habens initium per nouum actum, quo adita hereditate cæpit possidere: tum quia, cum illa non sit vera mala fides, sed solum ficta vel præsumpta, quæ etiam impediatur præscriptionem ordinariam, quæ tribus, decem, aut viginti annis completur, non debet ei tribui tanta vis, quanta malæ fidei veræ. vnde non debet impedire extraordinariam, quæ est triginta vel quadraginta annorum, & nullum postulat titulum, nisi præsumptio Iuris ei aduerfetur. itaque heres poterit triginta annis illa bona præscribere, non vtendo tamen accessione temporis, quo mala fide illam possedit defunctus. Hanc opinionem Iure Canonico veram esse, tenent Dynus, Bartolus, Bellamerus, & quidam alij. imò eandem etiam Iure ciuili obtinere docet Alexander, consil. 110. num. 7. & multi alij relati per Baldum. Vide Couarr. supra num. 1. 4. & 5. qui etiam satis in illam inclinatur. Tamen altera opinio videtur Iuri conformior, quod causetur talis heres non possit præscribere, refertur in malam fidem præsumptam, qua censeatur possidere: quæ mala fides etiam præscriptioni tricenariæ obstat. Eandem tenet Siluest. Præscriptio 1. num. 8. & alij passim.

Dixi, vt heres immediatus; quia heres immediatus, id est heres huius heredis, potest eam tempore ordinario præscribere, si bona fide vera prior heres possederit. Ratio est, quia fictio illa Iuris de mala fide ad secundum heredem non extenditur. vitant enim Iura duas fictiones ex eadem causa. vnde et si mala fides vera defuncti pariat in herede fictionem, & veluti vmbra malæ fidei: non tamen hæc mala fides ficta seu vmbra potest similem parere in successore. vmbra enim vmbra non facit, sed verum corpus. quare et si prior heres succedens immediatè auctori malæ fidei, ac proinde labem malæ fidei Iuris fictione ab eo contrahens, non possit rem illam vsucapere, secundus tamen heres, ad quem fictio illa non pertingit, poterit. Quòd si heres potest illam vsucapere, multò magis donatarius, emptor, & legatarius poterunt, cum personam sui auctoris non repræsentent. vnde si immediatus heres rem defuncto commodatam, aut locatam, aut apud eum depositam, existimans hereditariam esse, bona fide accipienti vendiderit, aut donauerit, aut dotis nomine dederit: dubium non est, quin is qui acciperit, vsucapere possit, vt habetur §. Sed tamen. Instit. de vsucap.

Probabile illum vsucapere.

43 Heres immediatus.

Donatarius, emptor, legatarius.

Hoc tamen quod diximus, secundum heredem posse vsucapere, limitandum censent DD. sius possit vsucapere. nisi hic secundus sit heres, qui suus in Iure vocatur. Hic enim rem illam non potest vsucapere titulo heredis. ita colligitur ex L. Nihil pro herede. 2. C. de vsucapion. pro herede; vbi dicitur: Nihil pro herede posse vsucapere suis hereditibus.

bus existentibus, obimuit quam legem DD. communiter licintelligunt, quasi diceretur, suos heredes non posse vñcupere titulo pro herede, si succedant in rebus alienis apud defunctum reperiis, quamuis defunctus bona fide eas tamquam suas possederit. Idem confirmant ex L. 2. 7. Pro herede, vbi dicitur: *Filius à patre heres institutus, res hereditarias à patre sibi donatas, pro parte coheredum vsucapere non potest.* Heres autem *suus* (quem Græci *δυναστος*, id est domesticum, vocant) est filius & filia respectu patris; nepos & neptis respectu aui morientis in cuius sunt potestate; si tamen pater illorum per mortem vel aliter non amplius eidem auo suberat, vt habetur §. Sui autem. Instit. de hered. qualit. & differ. Dicuntur isti heredes *sui*, vel quia proprii & domestici, vel quia sibi ipsis quodammodò succedunt: nam etiam viuo patre quodammodò domini bonorum existimantur; vt habetur Instit. loco citato. Causa autem, iuxta communem DD. sententiam, cur talis non possit præscribere titulo heredis, est, non quòd fingatur habere malam fidem, sicut eius decessor, sed quia non habet titulum possidendi distinctum. censetur enim continuare possessionem sui decessoris, & ex ipsius titulo. Vnde cum ille non haberet titulum, utpote heres mali auctoris, nec heres illius habet.

Quis dicitur heres suus.

Duo tamen hic aduertenda: Alterum est, cum dicitur heredem *suum* non posse vsucapere, id intelligendum de vsucapione ordinaria, quæ requirit titulum, & in mobilibus peragitur triennio; in immobilibus decennio inter præsentis, & vicennio inter absentes. vnde non dicitur absolutè, non posse præscribere, sed non posse præscribere *pro herede*, id est titulo heredis. Huic tamen nihil obstat, quin possit præscribere vsucapione extraordinaria non requirente titulum, qualis est tricenaria & quadragenaria, quando præsumptio Iuris non aduertatur, vt patet ex dictis. non tamen potest vti accessione temporis sui decessoris, nisi hic etiam præscribere potuerit. Vnde si ponamus heredem immediatum iniqui possessoris, qui catenam auream mala fide possidebat, non posse vsucapere 30. annis illam catenam etiam cum bona fide; huius filius requiret 30. solidos annos. Si autem iuxta probabilem sententiam supra insinuatam dicamus immediatum heredem potuisse tanto tempore illam vsucapere, secundus heres poterit vti accessione temporis, quo prior possedit. vnde si tempus illud sit 30. annorum, solum requiret annos 20. si sit 20. solum requiret 10. ad complendam præscriptionem.

Probabile posse vsucapere.

Alterum est, ea quæ diximus de herede suo, ipsum non posse vsucapere pro herede, procedere secundum intellectum illarum duarum Legum, quem communiter amplectuntur DD. Satis tamen probabile est, longè aliam esse mentem illarum Legum, vt ostendit Viglius in Tit. de hered. qualit. & differ. §. Sui autem. Cum enim L. 2. C. de vsucap. Pro herede, dicitur; *nihil pro herede posse vsucapi, suis heredibus existentibus*; non significatur heredes suos non posse vsucapere, sed alios non posse vsucapere titulo pro herede, contra heredes suos. Cum enim suppetunt heredes sui ad quos ea res pertinet,

alius caret titulo pro herede. vnde non potest vsucapere, nimirum tempore ordinario. Confir. L. Ex testamento. 2. C. Vnde liberi; quæ est eiusdem Imperatoris, vbi dicitur, *Ex testamento, vel ab intestato existente filio vel nepote suo herede, neminem posse ab intestato heredem existere.* Vnde sequitur, illum non posse habere titulum heredis, ac proinde non posse pro herede vsucapere. Nec obstat dicta L. 2. 7. Pro herede: quia solum agitur de rebus à patre donatis filio; quæ cum filius titulo donationis naturaliter possidere cœperit viuo patre, non potest postea illo mortuo eadem incipere possidere titulo heredis (ob dictum vulgare, quod habetur eadem Lege; *neminem sibi causam possessionis mutare posse*) vnde nec pro herede vsucapere.

Ad rationem contrariæ sententiæ respondet Viglius, *heredi suo* Iuris fictione tribui quidem dominium idem quod decessori, non tamen eandem possessionem. Etsi enim viuo patre filius dicatur dominus ob futuram successionem necessariam, non tamen possessor. vnde etiam nihil potest attingere sine concessu patris. Accedit, quòd nec primo heredi, qui immediatè succedit auctori malæ fidei, dedit titulum (rem enim habet titulo successionis hereditariæ) nec defectu tituli negatur ei vsucapio; sed defectu bonæ fidei, vt ostensum est. multò minùs secundo heredi deest titulus, cum priori de nouo succedit. Iuxta hanc sententiam *heres suus* potest vsucapere titulo pro herede, sicut alij, quæ sententia in re non multum discrepat à sententia multorum DD. qui dicunt, etiam heres suus non possit præscribere titulo pro herede, quatenus est filius, posse tamen quatenus est cognatus vel agnatus testatoris. hoc enim nihil aliud est, quam absolutè fateri illum posse pro herede vsucapere, licet sub alia qualitate, seu formalitate quam filij. quæ tamen qualitas semper includitur. Vide Gomezium tom. 1. c. 9. de transmissione hereditatis, num. 19. & Co-uarr. Regul. Possessor. p. 2. §. 5. num. 3. & sequentibus.

Dico secundò, Qui bona fide accepit eam alio titulo (vt legati, donati, empti, &c.) ab auctore malæ fidei; potest eam præscribere tempore ordinario: præterquam in duobus casibus. Primus est, si res sit immobilis, & is, contra quem præscribitur, ignoret eam ab alio possideri. Secundus est, si res illa sit *furtiua*, vel *vi possessa*: tunc enim requiruntur 30. anni. Est communis DD. ex L. An vitium. 5. 7. de diuersis temporalibus præscriptionibus, vbi dicitur, *vitium auctoris non obesse emptori vel legatario.* vt si Titius vendat tibi quod alteri oppignoraueat: tunc enim mala fides auctoris solum verlatur circa rei possessionem, quam sibi iniquè vsurpat, non circa proprietatem, vt habetur d. L. An vitium. Si tradat tibi quod alteri antea à se venditum & nondum traditum fuerat. Si Prælatum sine consensu Capituli in te aliquid transferat, cum putares eum consensum habere. Si tibi donatum à minore quem putabas maiorem; secus si etres in iure, putans Prælatum sine consensu Capituli posse alienare, aut minorem donare. Si accepisti ab inuente qui putabat id necessariò dandum pauperibus. In his igitur & similibus, cum res non sit furtiua, nec vi possessa, mala fides aucto-

auctoris non nocet successori particulari, nimirum emptori, donatario, &c. Denique si accepisti bona fide à possessore mala fidei, & dominus sciens rem suam alienatam, intra decem annos, si praesens fuerit, & intra viginti si absens, litem in te non fuerit contestatus, firmiter eam obtinebis, vt habetur Authent. Mala fidei. C. de longi temporis praescriptione, & Nouella 119.

Probatum
exceptio-
nes.

Facimus duas exceptiones. Prior de re immobili aperte colligitur ex d. Authent. Mala fidei; vbi dicitur: *Mala fidei possessore alienante, cessat longi temporis praescriptio, si verus dominus ignoret ius suum, & alienationem factam. spectatur ergo 30. annorum defensio.* Secus vero quando scit, & non se opponit, vt dictum est.

Res furti-
ua & vi
occupata.

Alteram exceptio probatur, quia res furtivae & quae vi occupatae (etiam si postea ab aliquo bona fide empta fuerint) non possunt praescribi spatio longi temporis, id est decem vel 20. annorum: vt expressè habetur §. Furtivae. Instit. de Vfuca. Habent enim ex dispositione Iuris vitium obstitens ordinariae praescriptioni, vt patet Instit. loco citato. Quare fallitur Sotus libro 4. de Iustina quaest. 5. art. 4. post secundam conclusionem, vbi docet, latronis filium, si bona fide paternam hereditatem adiit, & toto tempore praescriptionis illa fide possedit, esse tutum in conscientia, etiam si postea innotescat fuisse aliena. Idem docet de emptore, qui bona fide emit à latrone. Sed est aperte contra Ius; heres enim mali auctoris titulo heredis numquam praescribit; vt ostensum est: emptor vero non praescribit tempore ordinario.

Sententia
Soti.

Nec obstat L. Si aliena. 10. 7. de vfuca. p. nibus, quam Sotus pro se citat; nam ex eadem lege, in hinc, constat rem furtivam non posse vfuca. pi, ne à possessore quidem bonae fidei. Adverte tamen, emptorem talis rei posse illam vfuca. p. capere tempore longissimo, nempe triginta annis; vt communiter Doctores docent, & colligitur ex L. Sicut in rem. 3. C. de praescriptione 30. vel 40. annorum. & L. Si quis emptio- nis. 8. §. Quod si. C. eodem. Vnde si Breuiarium emeris à fure, & 5. annis bona fide possederis, & tunc intelligas furto fuisse sublatum, non potes retinere: vt ait Siluest. secus si 30. expleris. quod si vbi 20. annis possedisti, alteri tradas; potest ille vt accessione temporis tui, & ita praescribere 10. annis. 10. enim & 20. efficiunt triginta annos praescriptionis: idque semper fieri potest, quando alter alteri in possessione succedit: si tamen vterque poterat rem vfuca. p. Si enim prior non poterat vfuca. p. re, eo quod mala fide possideret, vel quia est heres eius, qui mala fide possidebat; non potes vt accessione temporis, quo ille rem possedit, sed debes ipse integrum tempus possidendo explere. ita habetur §. Diutina. & seq. Instit. de Vfuca. p. & L. panule. & vlt. 7. de diuersis temporibus praescript.

Via acce-
sione tem-
poris alio-
vi.

Idem dicendum de rebus vi possessis, cum aliquis alterum à possessione sua vi deiciens illam occupat: quamuis res litigiosa sit, aut ille suam esse putet. talis enim res, etsi bona fide ab illo inuatore eam emeris, non potest vfuca. pi, nisi 30. annis, seculo tempore quo ille eam possedit. Si tu illam alteri tradas, poterit ille

vt accessione temporis quo tu illam possedisti, vt antè dictum est.

Petes, quid si illa res vacabat possessore, propter longam obliuionem domini absentis, aut negligentiam, aut mortem, & ab altero absque vi occupata fuit?

Resp. Illam rem posse vfuca. pi per eum qui bona fide illam ab vfuca. p. re emerit, vel dono acceperit, tempore ordinario, nimirum decem annis inter praesentes, & viginti inter absentes, vt expressè habetur §. Quod autem. Instit. de Vfuca. p. quia res illa nec est furtiva, nec vi possessa: vt ibidem dicitur. Sed hoc Ius postea est correctum ab eodem Iustiniano Nouella 119. vbi requirit 30. annos in emptore, & aliis qui à mala fide possessore pereceperunt. Si, inquit, *verus verum dominus ignorat, simul quod ea res ad ipsum pertineant, simul quod alienatio intercesserit; iubemus vt non aliter quam tricennij praescriptione excludatur: cum is qui res hoc modo possidet, dicere nequeat, quod ipse bona fide possideat, quando à mala fidei possessore hasce acceperit.*

DUBITATIO XIV.

Quantum temporis requiratur vt consuetudo praescribat contra legem.

Suppono ex dicendis 1. 2. quaest. 97. Consuetudinem posse praescribere contra ius posituum, illudque tollere, & nouam obligationem inducere: modò sit *rationabilis & legitime praescripta*; vt expressè definitur cap. vlt. de consuetudine; vbi Greg. IX. sic ait: *Licet longana consuetudinis non sit vis auctoritas, non tamen est vsque adeò valitura, vt vel iuri positivo debeat prauidicium generare, nisi fuerit rationabilis, & legitime sit praescripta.*

Rationabilis dicitur, quae lege statui potest; siue quae iusta censeretur & obligaret, si lege statuta esset. Eadem enim est materia legis iustae & consuetudinis. nam consuetudo est tacita quadam lex, vt insinuat L. 3. C. Quae sit longa consuet. & ex eodem fonte profluit. vnde etiam eandem vim habet. Quare sicut lex posterior tollit legem priorem; ita etiam consuetudo priorem legem tollere potest. Nec refert, etiam si in lege dicatur, *non obstante vlla consuetudine etiam immemorabili: vel nulla consuetudine in contrarium vllis vquam futuris temporibus valitura.* Nam prior clausula intelligitur de consuetudine quae viguit ante illam legem, quam ea lex, vt pote posterior, abrogare potest, sicut & legem priorem. Altera loquitur quidem de consuetudine futura; sed intelligenda, durantibus circumstantiis cum quibus illa consuetudo tunc non videbatur rationabilis: illis tamen mutatis, & subortis aliis cum quibus consuetudo contraria incipit videri rationabilis, potest vim illius legis tollere, & nouam inducere, vt passim DD. tradunt. Et Conari. lib. 3. variarum cap. 13. num. 4. vbi dicit hanc opinionem esse communem.

Sic consuetudine quadam festae & ieiunia Iuris communis quibusdam locis abrogata, vel alia noua introducta. Sic decimae multae sublatae; sic multa circa ritus Sacramentorum consuetudine mutata. Denique idem locum habet in legibus irritan-

irritantibus, & quibusdam inhabilitatibus ad officia, beneficia, vel etiam matrimonia, inducendis vel tollendis.

Nec obstat, quod sicut lex non potest habere vim absque consensu Principis, ita nec consuetudo: quia sicut consuetudo est tacita quadam lex; ita etiam ad eam sufficit tacitus & generalis consensus Principis, quo statuit ut consuetudo legitime præscripta vim legis obtineat, & ius posituum tollat. Similiter non obstat, quod habetur L. 2. C. Quæ sit longa consuetudo; ubi dicitur: *Consuetudinis vsusque longam non vilis auctoritas est, verum non vsque adeo sui valitura momento, ut aut rationem vincat aut legem.* Sensus enim est, consuetudinem debere cedere rationi naturali: unde ut vim habeat, debere esse rationabilem; ut Pontifex ad verba huius legis respiciens, ait. Similiter debere cedere legi superuenienti: quia per legem tolli potest. Hinc tamen non sequitur, quin possit legem priorem abrogare, si legitime fuerit præscripta, ut d. cap. fin. dicitur.

Requiri
10. annos.

His positis, difficultas est quantum temporis ad hoc requiratur. Multi Doctores putant requiri 10. annos, ut consuetudo legem civilem aboleat: 40. ut legem Ecclesiasticam. Ita Panormit. in cap. vlt. de consuetudinibus, num. 11. Angelus verbo Consuetudo, n. 8. & 9. Siluest. eodem verbo, nu. 6. Nauarr. l. 1. consil. 1. tit. de consuet. Ratio est; quia ad introducendam consuetudinem, Ius civile requirit longum tempus, C. Quæ sit longa consuetudo. atqui longum tempus est tempus 10. annorum. C. de præscript. longi temporis. ergo contra legem civilem requiruntur decem anni.

Quod verò contra legem Ecclesiasticam requirantur 40. videtur ex eo probari, quod contra Ecclesiam non procedat præscriptio, nisi quadraginta annis.

Sed distinguendum est. Vel enim illa consuetudo viget sciente & tolerante Principe; vel eo in particulari illam ignorante. Nunc

Non requiritur
certum
tempus.

Dico Primò, Si priore modo consuetudo se habeat, verius est non requiri certum tempus ut possit legem tollere. Ratio est; quia ut consuetudo tollat legem, solum requiritur ut passim agatur contra legem, seu ut lex non seruetur, quando occurrit seruanda, sciente Principe & non se opponente: ut docent passim Theologi & Canonistæ. Panormit. supra, Glossa in cap. 1. de treuga & pace, & alij, dum enim scit suam legem non seruari, & sciet, censetur consentire ut non seruetur, ne Respubl. perturbetur; ac proinde censetur tollere obligationem legis. & hoc modo consuetudo dicitur tollere vim legis. nempe quia Princeps permittens consuetudinem, implicite detrahit suæ legi vim obligandi. Confirmat. quia consuetudo populi habentis Principem, non potest per se tollere vim legis, quam Princeps imposuit (cum singuli seorsim, & omnes simul ei subsint) sed hanc vim tantum habere potest à consensu tacito vel expresso Principis. censetur autem tacitus consensus, dum consuetudini non se opponit, etiam si id fiat metu difficultatum.

Unde consuetudo
habet vim
tollenda legis.

Hinc sequitur, sæpè fieri, ut paucis annis lex abrogetur per consuetudinem, etiam si ante recepta fuerit: quia ut dicatur esse consuetudo con-

traria, sufficit bis terve contra actum esse, ut docet Siluest. verbo Consuetudo, n. 6. Panormit. supra, & alij passim: quam consuetudinem si constaret Principem scire & dissimulare, desineret lex obligare.

Nec obstat quod Ius civile ad consuetudinem requirat longum tempus. Primò, quia non omne longum tempus est decennij; tantum enim in materia vlucaionis ita definitur. Secundò, quia ut consuetudo tollat legem, non requiritur ut sit longior, quam necesse est ut Princeps censetur eam permittere, & suo consensu approbare.

Longum
tempus.

Dices, Cap. fin. de consuetud. dicitur, consuetudinem; ut tollat legem, debere esse legitime præscriptam; sed ad præscriptionem requiritur certum tempus. ergo.

Respon. Hoc intelligendum de consuetudine quam Princeps in particulari ignorat. Huic enim non censetur ita consentire, sicut illi quam nouit, & sponte tolerat. quod enim quis ignorat, non potest in particulari approbare. solum ergo huic censetur in genere, quatenus consentit in decretum, quo statuit consuetudinem legitime præscriptam esse instar legis. Itaque requiritur certum tempus necessarium ad præscriptionem.

Dico Secundò, Si consuetudo ignorante Principe vigeat, ut censetur legitime præscripta, ita ut possit legem tollere, requiruntur decem anni, quibus ea consuetudo bona fide à subditis promiscue sit seruata; eosque probabile est etiam sufficere.

46

Decem annos requiri, est communis sententia Doctorum. Itemque contra legem civilem sufficere, Probatur, quia lex civilis longæ consuetudini tribuit vim legis, eamque instar legis iubet seruari. C. Quæ sit longa consuetudo. L. 1. 2. 3. atqui tempus 10. annorum eodem iure censetur tempus longam, & longam efficiens possessionem, ut patet C. de præscriptione longi temporis. ergo etiam longum vsus & longam consuetudinem.

Quod etiam 10. anni sufficiant contra legem canonicam, nondum receptam moribus vrentium, docet Nauarr. lib. 5. consil. tit. de excommunic. consil. 8. & fusè probat Felinus in cap. 1. de treuga & pace, num. 13. pro eadem adducens multos DD. nimirum Cald. Imolensem, Butrium, Zabar. & Dominicum, &c. idem tenet Couarr. lib. 2. variar. c. 16. n. 6. citans Iafonem in L. Rem non nouam. §. Patroni. C. de Iudiciis. sequitur Azorius lib. 5. Instit. moral. cap. 4. q. 3. & alij recentiores. Ratio est, quia cum lex moribus vrentium minimè recepta non obliget, ac proinde non sit in possessione, facilius inducitur & conualescit aduersus eam consuetudo, quam si iam recepta esset. quæ consuetudo ad hoc valet, ut non teneamur post decennium eam admittere, nisi Princeps de nouo eam constituat, eique nouum vigorem tribuat. itaque opus est noua promulgatione: nam lapsu decennij, vis eius est antiquata. ante decennij lapsum, etsi non obligarentur subditi, cum non viderent illam receptam; tamen poterant compelli ad eam seruandam etiam ab inferioribus Principe. Ita DD. supradicti.

An verò decem anni sufficiant contra receptam, maior est difficultas. Non videtur improbabile sufficere; primò, quia nusquam Ius ali-

quod

Contra legem Ecclesiasticam. quod distinguit inter legem Ecclesiasticam & civilem hac in parte: ergo si contra legem civilem sufficiunt decem anni, etiam contra Ecclesiasticam.

Nec obstat, quod contra Ecclesiam non procedat prescriptio nisi annis 40. quia hoc intelligendum de bonis immobilibus, & Iuribus Ecclesiae, quae sunt instar bonorum immobilium. obligatio autem subditorum ad legem seruandam, non potest censeri inter bona vel iura Ecclesiastica: itaque illae leges prescriptionum non sunt huc traducendae. Secundo, Si 10. anni sufficiunt ut Princeps secularis censetur tacito quodam consensu remittere vim suae legis; cur non sufficiant Principi Ecclesiastico? praesertim cum eius sit curare, ne subditi peccent, neque assiduis angantur scrupulis, qui ex huiusmodi interminatis obligationibus nasci solent. Itaque cum Ecclesia contrarium non expresserit; probabiliter existimari potest, eam sequi, ut in aliis multis solet, Iuris civilis morem. Tutius tamen est, sententiam communem amplecti. Porro aduertendum est, requiri, ut per illud tempus subditi bona fide legem non seruauerint, ita ut non seruando non peccauerint: alioquin contra eam non praescribent, ut recte Siluester & alij docent.

Dices, Si currente illo tempore non peccant, quomodo ergo possunt puniri propter legis violationem?

Resp. Quia praesumuntur peccasse, non enim praesumitur legum communium ignorantia, nisi probetur. deinde quia hac veluti conditione tacita conceditur Ius praescriptionis; ut si intra illud tempus deprehensi fuerint agere contra legem, possint plecti: ut hac ratione lex non exarmetur, dum adhuc uiuit, sed habeat quo se possit tueri.

47 Dico Tertio, Si consuetudo sit aliquo modo contra Ius Ecclesiae, requiruntur anni 40. Patet ex dictis Dubit. 8.

DUBITATIO XV.

Quae res non possint praescribi.

48 *Non praescribuntur tempore ordinario. Prohibita alienari. Vtucapio inchoata antequam bona fierent obnoxia. Bona aduentitia.* Notandum est, quaedam in Iure dici non posse praescribi, seu vsucapi; quia ordinario tempore non vsucapiuntur. sic res furtivae, res vi possessae, & res fisci, dicuntur non posse vsucapi; cum tamen possint, haec 40. illae 30. annis. Simili modo dicuntur non posse vsucapi ea, quorum alienatio est prohibita; ut, fundi dotalis, maioratus, legati, fideicommissi: quae tamen possunt praescribi tempore ordinario, ab eo qui bona fide illa possidebat, & iam vsucapionem inchoauerat, antequam illa bona contraherent haec onera, seu obligationes reales. Vbi verò iam contraxerunt, non potest inchoari praescriptio ordinaria ab eo, qui haec accepit ab auctore male fidei (secus de eo qui accepit à tertio:) bene tamen tricenaria, ut patet ex dictis Dubitat. 11. Idem dicendum de bonis aduentitiis filijfamilias, si pater ea alienet. Vbi enim ceperint esse bona eius aduentitia, non potest inchoari in illis praescriptio contra filium, quamdiu est sub potestate patris; sed inchoabitur solum postquam desierit esse sub illa; & ab illo tempore debet continuari per 30. annos, ob malam fidem eius, qui alienauit. Vi-

de Leg. 1. C. de bonis maternis, & Siluest. Praescriptio secundò, num. 3.

Pari modo dicuntur non posse praescribi, quae alieno nomine possidentur, ut precarium, commodatum, conductum, pignus, res emphyteutica aut feudalis: nimirum ab eo qui haec sub tali titulo possidet, aut ab eius herede, ut constat ex dictis Dubit. 3. & insinuatur generatim cap. Si diligenti. 17. de praescriptione, & L. Cum notissimi. 7. §. In his. C. de praescript. 30. & 40. annorum: id expressè habetur de re emphyteutica, & conducta. Eadem est ratio rei feudalis: quia feudum & emphyteusis eodem ferè iure constant. & L. Nec creditores. 10. C. de pignoratitia actione, idem dicitur de pignore. Azo tamen ad illam legem docet, heredem longissimo tempore, nempe 30. annorum, posse pignoris proprietatem praescribere. Haec tamen omnia possunt praescribi à successoribus particularibus, quibus titulo legati, donati, empti, &c. obtigerint. ut constat ex dictis supra Dubit. 13. Ius tamen feudale & emphyteuticum quoad proprietatem potest praescribi contra dominum directum annis 30. ut habetur lib. 2. feudorum, tit. 26. §. 4. Si quis per 30. annos rem aliquam ut feudum possedit, & seruitutem domino exhibuerit: quamuis ea de re non sit inuestitus, praescriptione tamen 30. annorum se tueri potest. Idem dicendum de iure emphyteutico, si vniformem pensionem toto illo tempore soluit. Cum titulo autem praescribitur hoc ius 10. annis inter praesentes, & 20. inter absentes; iuxta ea quae diximus supra num. 27.

Denique, quando Ius commune vel praesumptio male fidei obstat praescribenti. Tunc enim res illa praescribi non potest ab illo, nisi spatio 40. annorum cum titulo, vel tempore immemorabili sine titulo, ut expressè habetur cap. 1. de praescript. in 6. tam diuturna enim possessio habet vim tituli: nam facit iusti tituli praesumptionem, & excludit praesumptionem male fidei. Hoc modo dicitur non posse praescribi exemptio à iurisdictione Ordinarij, quae tamen 40. annis cum titulo, & tempore immemorabili sine titulo acquiritur, ut constat cap. Cum personae. 7. de priuilegijs, in 6. Simili modo decima & ecclesiae vnus diocesis dicuntur non posse praescribi ab Episcopo alterius diocesis. Nam iure statutum est, ut omnes ecclesiae sint in potestate Episcopi in cuius territorio sunt sitae; ut habetur cap. 10. Omnes. 16. q. 7. Possunt tamen, si possideantur 40. annis cum titulo, vel tempore, cuius initij memoria non extet, sine titulo; ut patet ex d. cap. 1. de praescript. in 6.

Idem dicendum, Primò, de iure patronatus, ad nominandum Rectorem vel Praelatum, qui Iure communi erat eligendus à Capitulo. Secundo, de immunitate à soluendis decimis: omnes enim Iure communi soluere tenentur. quia tamen interdum aliqui eximuntur, potest haec exemptio praescriptione 40. annorum cum titulo, vel tempore immemorabili sine titulo acquiri: non tamen ita, quin, si opus sit, Ecclesia possit rursus obligationem soluendi imponere: quia Iure naturae populus tenetur ecclesiae ministros alere; ut infra cap. 39. Dub. 1. dicitur. Tertio, de immunitate à contributionibus, aliisque publicis oneribus. Quarto, de potestate faciendi vel concedendi aliquid, quod non nisi à Principe summo

nammo fieri, aut concedi solet, ut ea quæ sunt meri & mixti imperij. Vide suprâ Dub. 10. & 12.

Nulla modo prescribuntur.

Nulla autem modo præscribi possunt, Primò, exemptio ab obedientia Superioris, & alia, de quibus Dub. 12. Secundò, res vñibus publicis deputatæ; ut forum, via publica, pons: hæc nec in totum, nec in partem præscribi possunt. Tertio, Ius decimarum percipiendarum à laico. Et quidem si de ipso primæuo & fundamentali iure loquamur; nullo modo à laico præscribi potest, quia est spirituale, fundatum in ministerio sacro. Si autem de aliquo iure, quod ab illo primæuo sit derivatum, ut est ius feudale, quo olim, nimirum ante Concilium Lateranense sub Alexandro III. circa annum Domini 1179. celebratum, laicis interduum decimæ solent concedi; dubium est, an hoc Ius aliqua ratione post illud Concilium possit præscribi. Couarru. lib. 1. variarum cap. 17. num. 5. negat: quia, inquit, non solum ius commune illis resistit, & mala fidei præsumptio, sed etiam facti sunt incapaces per illius Concilij decretum; quod habetur cap. Quamuis. 17. & cap. Prohibemus. 19. de decimis. quando autem est incapacitas, non habet locum præscriptio. Nihilominus, si cuius maiores à tempore cuius initij non extet memoria, tale ius possedissent, præsumerentur habuisse ante Concilium, nec opus esset alia tituli probatione, ut plurimi Doctores, quos ipse Couarru. citat & sequitur, docent. Quarto, Limites Prouinciarum, Episcopatuuum, & paræciarum: quod intellige, si de his constet; si autem non constet, præscribi possunt. Quintò, Res indiuisa communis pluribus, nullo tempore ab aliquo illorum præscribi potest; quia ille nomine aliorum possidet. Colligitur L. Si communem. 10. 7. Quemadmodum seruitus amittatur. Vide plura apud Siluest. Præscriptio secundò.

DVBITATIO XVI.

Quando præscriptio dicatur non procedere, dormire, interrumpi.

49 **R**espondeo & Dico Primò, Præscriptio dicitur non procedere, quando ob aliquam causam non incipit, vel non potest incipere. Ita Couarru. reg. Possess. §. 12. Hoc fit potissimum ob 4. causas. Primò, si desit possessio ciuilis. Secundò, si desit titulus, non potest incipere præscriptio triennalis, decennalis, aut vicennalis: potest tamen tricennalis; ut dictum est Dubitat. 8. Tertio, si desit bona fides. Quarto, si res non possit alienari, lege resistente; ut dictum est de fundo tali, de bonis aduentitij filijfamilias, de legato, fideicommissò, maioratu.

Dormire dicitur.

Dico Secundò, Præscriptio dicitur dormire, quando iam inchoata aliquanto tempore cessat; ita tamen, ut illo exacto, rursus vim habeat, & continuetur cum tempore prioris. Sic dicitur dormire Primò, tempore belli, quando ius non dicitur, vel homines diffugiunt in aliud territorium. Similiter tempore pestis. Secundò, quando Ecclesia caret Rectore, cessat contra Ecclesiam. Tertio, quando is contra quem præscribitur non potest agere; ut est filiusfamilias, pupillus durante ætate papillari, (nempe vsque ad annum 14. exactum

in mare; in femina vsque ad 12. exactum,) vxor viuente marito. Vide Siluest. Præscriptio 1. numero 9.

Dico Tertio, Præscriptio dicitur interrumpi, quando inchoata ita cessat, ut si rursus reuiuiscat, non continuetur cum tempore prioris; sed de nouo debeat inchoari.

Hæc interruptio generatim fit dupliciter: primò, naturaliter. secundò, ciuilitate. Naturaliter interruptitur, quando incipit aliquid deesse, quod est necessarium ad naturam præscriptionis; ut possessio, vel bona fides. Ciuilitate interruptitur, quando per aliquem actum iuridicum interpellatur; ut, per litis contestationem, vel citationem: ut docet Couarru. §. 12. ex Panor. & alijs. Triennalis vsucapio non interruptitur litis contestatione. Si tamen is, qui volebat ita vsucapere, condemnatur, debet rem restituere: si non condemnatur, maneatque in bona fide, expleto triennio illam poterit retinere. Decennalis tamen, vicennalis & tricennalis interruptitur, litis contestatione facta coram Iudice competente. Si tamen actor succubuerit in lite, vel si litem sponte deseruerit, non interruptitur. Similiter si animo tantum interrumpendi præscriptionem, litem mouerit. His addo, præscriptionem contra actionem fisci interrumpi sola citatione. De his plura apud Couarru. & Siluest. sed parum vtilia Theologo.

DVBITATIO XVII.

Utrum qui legitime præscripsit rem aliquam, si termino præscriptionis elapso, constet fuisse alienam, teneatur eam restituere.

Multi existimant, talem teneri ad restitutionem, nisi intercesserit negligentia domini in re sua inquitenda: ita Adrian. in 4. q. 2. de Præscript. p. 166. Ioannes Med. C. de Restit. q. 8. eiusdem sent. videtur Scotus in 4. d. 15. q. 2. §. De secundò; nam eodem fundamento nititur: & Gabr. ibid. q. 14. a. 1. in fine, & alij nonnulli: fundamentum huius sententiæ est, Quod leges præscriptionis videantur solum vel potissimum institutæ in pœnam negligentia domini: vbi ergo negligentia non interuenit, ibi locum non habere. quare is qui vsucepit, vel præscripsit, ad restitutionem obstrictus erit, vbi constiterit nullam negligentiam intercessisse. Sed contrarium est verius.

Vnde Dico Primò, non solum quando domini prioris intercessit negligentia, sed etiam quando constat nullam intercessisse, res legitime præscriptæ transeunt in dominium noui possessoris, ita ut non teneatur eas restituere, nisi prior dominus per iudicem restituatur in integrum. Ita Couarru. ad reg. Possessor. p. 3. §. 2. n. 3. vbi multos alios refert. & Sotus lib. 4. de Iustitia quæst. 5. art. 4. & passim Doctores.

Probat; quia L. 3. 7. De vsucapionibus, definitur vsucapio esse dominij acquisitio per continuationem temporis lege desinit: ergo transacto illo tempore, non tenetur is, qui vsucepit, ad restitutionem, cum dominium acquisierit. Secundò, Leges præscriptionis numquam meminerunt, eam statui in pœnam negligentia dominorum: sed ob bonum

bonum publicum, nam L. 1. de usufructibus dicitur, *bono publico introducta est usucapio, ne diu & ferè semper incerta essent rerum dominia.* & L. ultima. Pro suo concessa dicitur *ut aliquando litium esset finis.* Similiter canones indistinctè & absque restrictione negligentia, approbant præscriptiones bonæ fidei; atqui Princeps per suas leges potest priuare subditum re sua, etiam absque eius culpa, si ratio boni communis ita postulat. ergo cum ratio boni id exigat, (nempe ne semper incerta sint dominia, & ne infinita quædam litium seges suboriatur) non est dubitandum quin hæc legibus dominium transferatur.

Tertio, quia lege pœnali non amittitur dominium ante sententiam, atqui præscriptio simul atque peracta est, dominium adimit, & in nouum possessorem omnino transfert: ergo leges præscriptionis non sunt pœnales dumtaxat, punientes dominorum negligentiam. Confitur quia ista negligentia rei suæ, non est nisi uenialis, quæ non meretur ablatione rerum puniri. Vnde Adrian. requirit in ea culpam mortalem. sed hæc vel numquam vel rarissimè accidit; & ita ferè numquam præscriptio habebit effectum.

Denique non potest sciri quanta negligentia à domino priore sit commissa: itaque hæc res tota erit plena scrupulis, & inutilis ad praxim.

Dico Secundo, Præscriptio non solum transfert dominium uile, sed etiam directum, idque tam in bonis immobilibus, quam in mobilibus. Ita Couarr. supra §. 1. in fine, & passim Theologi. Leges enim & canones indistinctè loquuntur de dominio; nec restringunt ad dominium uile, ut patet cap. 3. 4. 6. de præscript. & ex cap. Clerici, 26. q. 3. ubi dominium acquisitum per præscriptionem uocatur *proprietas*. Denique ex c. Placuit. 1. & 2. 16. q. 3. Idem colligi potest ex legibus citatis, & ex toto tit. C. de præscript. 30. annorum. Fundamentum Iurisperitorum, qui contrarium tenent in bonis immobilibus, falsum esse ostendit Couarr. supra §. 1. num. 1.

Obijcitur Primò, Nemo sine culpa debet priuari re sua; ergo debet intercessisse culpa.

Resp. Antecedens uerum est, nisi ratio boni communis aliqd postulet, ut fit in proposito.

Obijcitur secundò, Fundamentum præscriptionis est bona fides: ergo postquam confiterit rem fuisse alterius, subuertitur præscriptio; quia subuertitur eius fundamentum.

Resp. Non subuerti bonam fidem ex eo quòd peracta præscriptio constat rem fuisse alienam: quia tunc uerè potest iudicare rem esse suam, quamuis antea alterius fuerit.

Obijcitur tertio, Cui res est adiudicata per sententiam nitentem falsa præsumptione, tenetur ad restitutionem: atqui leges præscriptionis nituntur falsa præsumptione: ergo is, cui res est adiudicata per talem legem, tenetur ad restitutionem.

Resp. Primò, negando conseq. quia Iudex per sententiam non intendit transferre dominium, sed solum declarare uerius sit: unde si fundamentum est falsum, quo sententia nititur, ipsa quoque corruit, nec est seruanda in conscientia. At uerò Princeps per legem præscriptionis intendit transferre dominium absolutè: & quamuis fortè falsa præsumptione ex parte nitatur, tamen iustam causam habet ita statuendi absolutè.

Secundò Respondeo, neg. minor. quia uerum non est, leges præscriptionis potissimum præsumptione negligentia nixas esse; ut ex dictis constat.

DUBITATIO XVIII.

Quibusnam aduersus Præscriptionem restitutio in integrum concedatur.

Notandum est, *Restitutionem in integrum esse* quoddam remedium, quod, finita præscriptione, relinquatur priori domino, qui rem suam amisit; nempe ut auctoritate Iudicis restitui in dominium & possessionem rei amissa.

Quo posito, Respondeo, Hoc remedium concedi, Primò, minoribus ætate, id est, qui nondum 25. annos expleuerunt. Secundò, Pijis locis & Ecclesijs, etiam si præscriptio sit 40. annorum. Ita docent Glossa, & DD. in Auth. Quas action. C. de sacros. Eccles. verb. Excluduntur; estque communis opinio, teste Panorm. in cap. 1. de præscript. & in cap. Auditis, eodem. Ecclesiæ enim concessum est priuilegium minorum, estque ipsa instar minoris, vel etiam pupilli; ut tradunt DD. in cap. 1. & 2. de restit. in integrum lib. 6. quibus locis etiam expressè Ecclesijs hoc beneficium restitutionis conceditur. Vbi aduerte, Ecclesijs & minoribus hoc concedi; quamuis ipsis scientibus & resistere ualentibus præscriptio facta sit; ut docet Couarr. ad reg. Possessor. p. 3. §. 3. nu. 3. quia ratione fragilis ætatis id concessum minoribus, quorum priuilegium extenditur ad Ecclesiam & alia pia loca. conceditur uerò per quatuor annos postquam sciuerint completam contra se præscriptionem. L. fin. C. de tem. in integrum restit. Tertio, maioribus ætate conceditur in præscriptione 10. & 20. annorum; modo tamen probent, cum iusta & probabili ignorantia sua, aut omnino sine sua negligentia præscriptionem fuisse peractam. L. 1. §. fin. 7. Ex quibus causis maior. Abbas & Felinus in cap. Vigilanti, de præscript. & alij, estque sententia communis, teste Couarr. supra n. 1. Habent & hi quatuor annos postquam sciuerint completam præscriptionem. In præscriptione autem 30. & 40. annorum non conceditur maioribus restitutio, iuxta Couarr. nu. 1. quamuis alij aliter sentiant: minoribus autem conceditur. Sed hæc ad forum externum pertinent. Vide infra cap. 17. Dubitatione 9.

Minoribus.
Ecclesia.

Maioribus.

51
Non solum
uile, sed
etiam di-
rectum.

Obiectio-
nes.
Interdum
priuatur
quis re sua
sine culpa.